

2024

Nr. 4/20

Reformatų žinia

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ KONSISTORIJOS APŽVALGINIS LEIDINYS

Pagrindinė Ženevos bažnyčia – Šv. Petro katedra, kurioje didysis reformatų teologas Jonas Kalvinas (1509-1564) pamokslavo nuo 1541 m. Paskutinįjį pamokslą Šv. Petro bažnyčioje J. Kalvinas pasakė 1564 m. vasario 6 d.

Foto: R. Natkos

TURINYS

Kalėdos!.....	3
Kur yra bažnyčia?.....	4
Eikime	6
Vilniaus krašto evangelikų reformatų Bažnyčia XX a.	7
Seno bičiulio prisiminimas.....	10
Minėjo Biržų evangelikų reformatų bažnyčios 150-etį	11
Naujosios Biržų reformatų bažnyčios statyba.....	12
REFORMACIJOS DIENA	12
Reformacijos dienos pamaldos Kaune	13
Reformacijos diena: kieno ir kam?	13
Simbolinis Jono Kalvino kapas	14
Identifikuoti generalinio superintendente Mykolo Jastržembskio palaikai	16
Mažosios Lietuvos genocido 80-ųjų metinių paminėjimai Didžiojoje Lietuvoje ..	17
Paminklo Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams statybos eiga	18
Knygos <i>A. Volanas ir Reformacija LDK</i> sutiktuvės	19
Prof. hab. dr. KĘSTUTIS DAUGIRDAS	20
XVI a. Lietuvos reformatų teologas ir mąstytojas Andrius Volanas	20
Reformatų teologo Andriaus Volano knygai – 440	22
Karaliaučiaus universiteto (Albertinos) įkūrimo 480 metų jubiliejus	23
Reformatų Kapų šventės 2024 metais.....	24
Senjorui kun. Povilui Jašinskui 135	28
Jonui Mekui	28
<i>Pro memoria</i> Irena Narvidienė.....	28
2024 metų stovykla <i>Daugiau nei pergalės</i>	29
Evangelikų reformatų jaunimo stovykla 2024-aisiais.....	29
2025 METŲ REFORMATŲ kalendorius.....	31

Kalėdos!

Evangelija pagal Joną 1 sk.9 ir 12 eil.:

⁹ Buvo tikroji šviesa, kuri apšviečia kiekvieną žmogų, ir ji atėjo į šį pasaulį.

¹² Visiems, kurie ją priėmė, jis davė galią tapti Dievo vaikais – tiems, kurie tiki jo vardą

Brangūs tikėjimo namiškiai, Dievo išrinktieji, brangieji, esame tamsiausiam metų laike, niūriausiam ir liūdniausiam, todėl bandome šį laiką ir pirmiausia save kažkaip pagyvinti, palinksminti, apšviesti. Ar tai pavyksta padaryti mūsų pačių pastangomis? Jei pavyksta, dažniausiai labai laikinai. Viskas pračina, viskas baigiasi – šventės, pramogos, džiaugsmas. Bet mes iš aukštybių gavome amžinąją, tikrąją šviesą ir džiaugsmą. Dangiškasis Tėvas siuntė savo Sūnų Jėzų Kristų, kuris mums yra *kelias, tiesa ir gyvenimas*. Jėzus Kristus į šį pasaulį atėjęs suteikė saviesiems tikrąją Viltį ir netgi *davė galią tapti Jo vaikais*.

Pasinaudokime Dievo dovana, pasidalinkime viltinga žinia, Gerąja Naujiena, Dangaus palaima. Džiaukimės tuo, šlovinkime ir sveikinkime mūsų Viešpatį Jėzų Kristų! Jėzų, atėjusį į šį pasaulį mažu, silpnu, vargingu kūdikėliu, bet pakeitusiu jį. Garbinkime Avinėlį, kuris yra *viešpačių Viešpats ir karalių Karalius, ir su juo visi pašauktieji, išrinktieji ir ištikimieji*.

Gen. superintendantas
kun. Raimondas Stankevičius

Kur yra bažnyčia?

Vilniaus parapijos klebono kun. Holger Lahayne pamokslas, rugsėjo 7 d. pasakytas tradicinėse Lietuvos reformatų rudens pamaldose Dubingių buv. reformatų bažnyčios vietoje.

Katech. D. Jaudegis ir kun. H. Lahayne

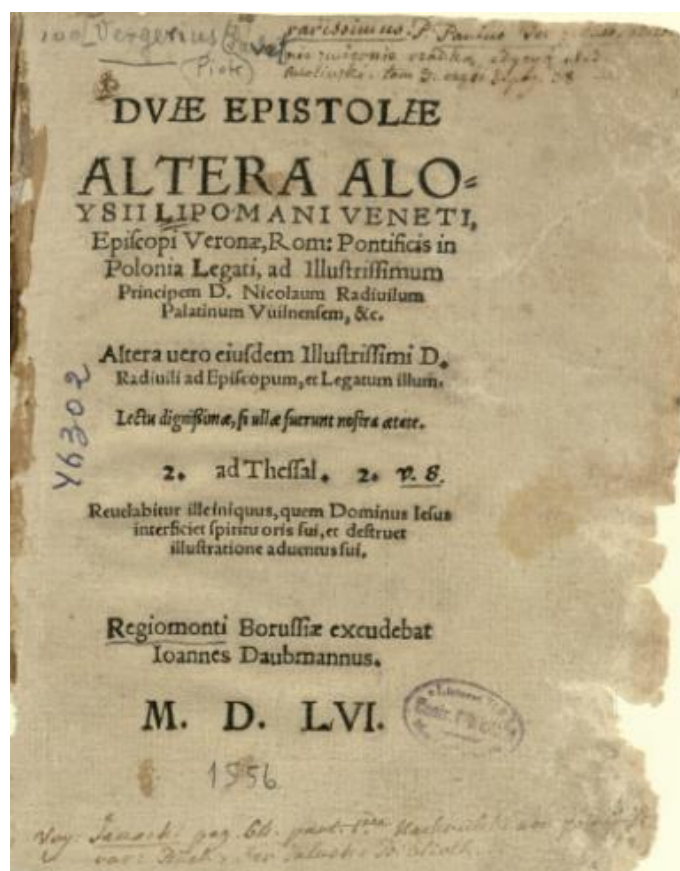
Šioje vietoje, Dubingiuose, kadaise stovėjo reformatų bažnyčios pastatas. Kai Reformacija Lietuvoje prasidėjo, evangelikai dar neturėjo savo bažnyčios pastatų, o susirinkdavo, pavyzdžiui, kilmingųjų dvaruose. Vilniuje evangelikai pradžioje telkėsi Lukiškių dvare, kurio savininkas buvo kunigaikštis Mikalojus Radvila Juodasis.

XVI amžiaus viduryje Radvila Juodasis gavo aukščiausias valstybės pareigas Lietuvoje. Šiandien minime Radvilų giminę, kadangi Juodasis buvo šios šalies Reformacijos judėjimo pradininkas ir globėjas.

Todėl būtent jam, kaip labai įtakingam LDK veikėjui, 1556 m. vasario mėnesį popiežiaus nuncijus Luigi Lippomanas parašė laišką – mandagaus tono, bet griežto turinio. Mat Romos bažnyčios nuncijus buvo gavęs žinių iš Vilniaus, kad Radvila esąs *eretikų vadas*, globojantis *melagius pamokslininkus*, eucharistijos auką niekinąs, atmetąs skastyklą ir tikįs – koks siaubas! – kad *kunigai turi būti vedę, o pamaldos skelbtinos gimtąja kalba*.

Lippomano lotyniškasis laiškas išprovokavo gerokai ilgesnį Radvilos atsakymą. Būtent šis atsakomasis laiškas laikomas ir pirmuoju LDK Reformacijos manifestu. Pirmą kartą Lietuvoje aukšto rango politikas tapo Reformacijos šalininku ir atvirai paskelbė apie savo atsiskyrimą nuo Romos bažnyčios. Tais pačiais, 1556 metais Karaliaučiuje abu laišakai buvo išleisti drauge – kad visi matytų, kaip puikiai Radvila atmeta nuncijaus priekaištus ir apgina Reformacijos mokymą. 2015 m. buvo išleistas *Dviejų laiškų* faksimilinis leidimas kartu su vertimu į lietuvių kalbą.

Ką Mikalojus Radvila Juodasis savo Laiške rašo apie Bažnyčią? Kur ji tuo laiku buvo, jei evangelikai dar neturėjo nei pastatų, nei tvirtos organizacijos? Pasiklausykime trijų citatų iš Radvilos atsakomojo laiško Lippomanui, kuriose nuskamba trys iki šiol labai svarbios mintys.

Duae Epistolae (Du laiškai...) titulinis puslapis. 1556 m.

I. Kur Dievo žodis, ten ir Bažnyčia

Šventąją Dvasią jūs [Luigi Lippomanas] pririšate prie Bažnyčios, o Bažnyčią – prie Romos sosto ir nustatyto paveldo, tarytum norėtumėte pasakyti: tik Romoje yra bažnyčia, nes ten yra Petro sostas, ten nustatytas paveldas, ten galingesnė žmonių daugybė, o kadangi Šventoji Dvasia gali būti tik Bažnyčioje, tai Šventoji Dvasia yra tik Romoje [...]. Tai iš esmės nepaprastai klaidinga. Kaip Bažnyčia nėra pririšta prie Romos sosto, taip Šventoji Dvasia jokiū būdu negali būti prie jo pririšta“ (p. 443–444). „Juk Šventoji Dvasia yra atsiųsta visai Bažnyčiai, ir ten, kur yra Dievo Žodžio tarnystė, Ji būtinai turi būti. (p. 443)

Mes išpažįstame savo tikėjimą į Dievą Tėvą, į Jo Sūnų Jėzų Kristų ir į Šventąją Dvasią. Dvasia yra Trejybės Asmuo ir taip pat Dievas. O Dievas veikia laisvai; mes, žmonės, Dievo niekaip nekontroliuojame. Deja, nuodėmingi žmonės linkę tarsi pasisavinti Dvasios veikimą. Radvila Juodasis kritikuoja Romos katalikų mokymą, kad Dvasia visada yra ten, kur yra popiežius, vyskupai ir kunigai; kad Dvasia automatiškai veikia jų teikiamuose sakramentuose. Iki šiol Romos katalikai tiesiogiai ir tampriai pririša Dvasią prie institucijos, jos tarnautojų ir visų sakramentų.

Tuo tarpu evangelikai gerbia *Dievo suverenumą*, Jo laisvę. Dievas per Šv. Dvasią veikia kada ir kur nori. Jam nenurodinėjame – nei maldomis, nei apeigomis, nei aukomis. Dievas prisirišo tik prie vieno dalyko: prie savo Žodžio. Jis yra ten, kur yra Jo žodis; Dievo Žodžio artumas prilygsta Jo artumui. Todėl Martynas Liuteris rašo: *Ten, kur yra Žodis, ten ir Bažnyčia*. Ten, kur šis Dievo Žodis, Biblijos žinia, ištikimai skelbiamas ir aiškinamas (Juodojo – *žodžio tarnystė*); ten, kur buriasi to Žodžio klausytojai; ten, kur tais Žodžiais giedama ir meldžiamasi – *ten* pažadėjo veikti ir Dievas. Bet būtent Jis pats nusprendžia, kada Jo žodis duos vaisių žmonėse.

Tai reiškia, kad ir mes, evangelikai, negalime pasisavinti Dvasios. Negalime užsnūsti galvodami, jog esame tradicinė bažnyčia su turtingu paveldu, esame Reformacijos tęsėjai – ir vien todėl, žinoma, Dvasia veikia pas mus! Tačiau dėmesio: Jeigu mes šiandien Žodžio neskelbiame, iškrepiame, ignoruojame, kritikuoju, apeiname ir t.t., tada Dvasia tikrai neveiks; tada Dievas tolinasi nuo mūsų; ir tada nepadedą nei skambus pavadinimai, nei senoji tradicija.

Gera turėti savo gražius pastatus, gera turėti Sinodą ir tvarkingą instituciją, ir gera turėti ordinuotų dvasininkų bei kitų tarnautojų. Bet kai Radvila Juodasis rašė savo Laišką, iš visų šių dalykų Lietuvos evangelikai dar beveik nieko neturėjo. Vadinas, tie dalykai yra *geri*, net *reikalingi* geram bažnyčios gyvenimui (ir netrukus ir Lietuvoje visi tie elementai atsirado), bet *ne būtini*. Tikrai būtina dalyką – Dievo Žodį, evangelikai tada jau turėjo. Tada jau keli žmonės dvarų bendruomenėse buvo susirinkę Jėzaus vardu, studijavo Raštą ir klausėsi Žodžio (žr. Mt 18,20). Ir vien dėl jo Radvila taip drąsiai ir parašė.

II. Bažnyčios pamatas – tikėjimas į Jėzų Kristų

Mes tikime į šventąją katalikų Bažnyčią, kuri yra dievobaimingųjų bendruomenė, ne Romos, ne Konstantinopolio, ne Jeruzalės ar Antiochijos arba Aleksandrijos, bet į tą, kuri yra išplitusi visame pasaulyje ir todėl yra katalikiška arba visuotinė, pririšta ne prie tam tikros vietos, tam tikro sosto, tam tikro žmonių luomo ir jų nuostatų, bet *vien Petro tikėjimo, tai yra Petro išpažinimo, įkurta ir pastatyta*. (p. 425)

Apaštalas Paulius rašo: *Niekas negali dėti kito pamato, kaip tik tą, kuris jau padėtas, tai yra Jėzus Kristus* (1 Kor 3,11). Yra tik vienas Dievas ir vienas

Dievo bei žmonių Tarpininkas – Jėzus Kristus. Jis yra vienintelė Bažnyčios Galva ir pamatas, o Bažnyčia – Jo kaimenė arba Jo kūnas. Todėl Jo Bažnyčia yra viena ir visuotinė (*katalikiška*). Ją kaip Avinėlio nuotaką sudaro visi visų šalių tikri tikintieji, išrinkti ir išganyti žmonės; visi tie, kurių vardai įrašyti danguje, gyvenimo knygoje.

Kaipgi tuomet suprasti Jėzaus žodžius, pasakytus mokiniui Petriui Mato 16,18? *Tu esi Petras; ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią*. Romos bažnyčiai ši eilutė yra kertinė, turbūt pati svarbiausia visoje Biblijoje. Radvila Juodasis savo Laiške mums pateikia evangelikišką šios eilutės supratimą. Skyriaus 16 eilutėje Petras išpažįsta: *Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!* Tai reiškia, kad Bažnyčia nėra pastatyta ant apaštalo Petro kaip *asmens*. Bažnyčia yra pastatyta ant *tokio* Petro, kuris *nurodo į Kristų, ant tikinčio ir išpažįstančio* Petro, ant Kristų *garbinančio* Petro. Taigi ji pastatyta ant kiekvieno Petro, kuris nuoširdžiai tiki į Jėzų Kristų.

Petro išpažinimas buvo atsakymas į Jėzaus klausimą: *O kuo jūs [mokiniai] mane laikote?* Kas yra Jėzus Kristus? Kas Jėzus *man* yra? Kuo *aš* Jį laikau? Ar *aš* asmeniškai tikiu į Jį? Tai iki šiol yra patys svarbiausi gyvenimo klausimai kiekvienam žmogui šioje žemėje. Visi kiti klausimai – Ar pavyks įstoti į geidžiamą universitetą? Ar verslo projektas bus sėkmingas? Ar pasveiksiu nuo sunkios ligos? Ar rasiu gerą vyrą ar žmoną? Ar rasime finansavimą bažnyčios remontui arba Reformacijos paminklui? – visi šie ir panašūs klausimai *yra* svarbūs, bet *nėra* svarbiausi.

Svarbiausia, ar *atgailaujame* kaip Petras ir suprantame, jog mums reikalingas toks Gelbėtojas kaip Jėzus Kristus; ar *pasitikime* Juo – ar nuoširdžiai tikime, kad Jis viską padarė mūsų amžinam išgelbėjimui; ir trečia: ar esame pasiruošę žodžiais *išpažinti* šį tikėjimą? Atgaila, pasitikėjimas ir išpažinimas – tik tokiu būdu išreiškiame priklausomybę Jėzaus Kristaus kūnui, Jo kaimenei, Jo surinkimui, visuotinei Bažnyčiai.

III. Bažnyčia – visai kitokia imperija

Visame pasaulyje gyvena žmonės, garbinantys Dievą tikroju dievotumu ir tikėjimu, Jį aukštinantys, maldaujantys, skelbiantys ir prisipažįstantys šlovina Jį taip, kaip Jis per Sūnų atsivėrė. Bet jei jų sambūrius, kokio skaičiaus ir kur jie bebūtų, palyginsime su likusia daugybe žmonių, tarp kurių jie gyvena, iš tiesų bus menki ir beveik niekingi. Todėl, manyčiau, reikia nustatyti, kad Kristaus karalystė, kaip liudija Dievas, yra tarp žemės ribų išsitenkanti karalystė nuo jūros ligi jūros, nuo upės iki pasaulio pakraščių, *bet* ne tokia, kokia buvo [persų karaliaus] Kiro, kokia buvo Aleksandro [Makedoniečio], kokia buvo [Romos imperatoriaus] Augusto imperija, – klestinti ir traukianti akis turtais, galybe, sėkme, o būtent užsidariusi, parblokšta, puolama daugybės sunkumų ir pavojų, visuomet lydima grėsmės, kartais patirianti laivo sudužimą, tačiau stovinti tvirtai ir išliekanti veiksminga per amžius. *Tai ar ji panaši į kitas imperijas? Iš tiesų nepanaši. Ji yra dvasinė. Ji yra ne šio pasaulio* (p. 441).

Betliejuje tikrai gimė *žydu karalius* (Mt 2,1). Apklausoje pas Pilotą Jėzus taip pat patvirtina: *Aš esu karalius* (Jn 18,37). Bet prieš tai duoda paaiškinimą: *Mano karalystė ne iš šio pasaulio*. Kitaip sakant, ne tokia, kaip romėnų ar karaliaus Erodo. Pastarasis įsakė nužudyti Betliejaus apylinkių nekaltus naujagimius; tuo tarpu nekaltas Jėzus leido *save* nužudyti ant kryžiaus. Jis pats tapo smurtinės mirties auka.

Jėzus buvo ir yra visai kitoks Karalius. Jis neatėjo tironiškai valdyti ar įvaryti baimės ir siaubo. Jis nekariavo ir neragino žmonių griebtis kalavijo už Jo karalystę. Jis per Dvasią iki šiol kviečia ir ragina, apšviečia ir įtikina, pašaukia ir išpėja, bet ne pavergia ir ne priverčia, ne manipuliuoja ir ne prievartauja. Visi reformatoriai suvokė, kad Dievo karalystė plečiama Dievo Žodžiu, o ne prievarta ar smurtu.

Mikalojus Radvila Juodasis pagal rangą buvo antras žmogus LDK ir faktinis jos valdovas. Visa jo giminė buvo labai įtakinga ir turtinga. Kunigaikštis, galingas valstybės veikėjas, puikiai suvokė, kad dangaus Karaliaus valdžia *visai kitokia* – ji nesiremia žemiškais ginklais ir galiomis. Kristaus imperija *yra dvasinė*. Tai nereiškia, kad ji mažiau tikra ar miglota. Tai yra dvasinė karalystė, kadangi tai Šv. Dvasios sukurta tikrovė. Ji per Žodį žmogaus širdyje sukuria ar žadina tikėjimą.

Kaip minėjau, tuo laiku, 1556 metais, Lietuvos evangelikai dar beveik nieko neturėjo – nei bažnyčių, nei rūmų ar bibliotekų; naujosios evangelikų bendruomenės buvo pradėjusios veikti tik Vilniuje ir

Brastoje; vos metais anksčiau kunigas Simonas Zacijus buvo ėmėsis koordinuoti evangelikų veiklą. Tad kyla pagrįstas klausimas: Kodėl Radvila Juodasis išdrįso parašyti tokį Laišką pasaulinės ir galingos Romos bažnyčios atstovui? Ką jis jam galėjo parodyti?

Radvila tuščiomis rankomis išdrįso atsiskirti nuo bažnyčios monarcho, nuo Romos popiežiaus, kadangi turėjo ryšį su karalių Karaliumi. Esu tikras, kad Mikalojaus Radvilos Juodojo širdis buvo Dievo pakeista, reformuota; kad jis turėjo gyvą, tikrą tikėjimą į Jėzų Kristų. Jis suprato, kad tikroji Bažnyčia atpažįstama iš savo silpnumo ir skurdo; kad visi žemės viešpačiai – kaip ir jis – turi Viešpatį danguje, kuriam ir jie turi nusilenkti bei paklusti.

Lietuvos evangelikų skaičius ir šiandien yra *menkas ir beveik niekingas*. Bet esmė ne skaičiuje, o ištikimybėje. Bažnyčia stovės ir išliks tvirta, jei *skelbs gryną Evangeliją*, kaip sako *Belgiškasis išpažinimas*. Tikroji Bažnyčia traukia akis ne *turtais, galybe ir sėkme* ne prestižu, senumu ar nuopelnais. Tikroji Bažnyčia yra kitokia. Ji yra ten, kaip rašo kunigaikštis, kur *aidi paties gyvojo Dievo tikras ir nekintamas Žodis*.

Kun. Holger Lahayne
2024-09-07

Eikime...

Eikime... Kol Laikas kloja
Taką mums per Žemės rojų.
Kol dar norai ir planai --
Kelio vėtrungių sparnai.

Eikime.. Kol Laikas kloja,
be dvejonės dovanoja
Gėrio lašą ir Vilties,
Meilės ranką ant peties.

Eikime... Kol Laikas kloja
Dabarties takus Rytojun.
Kol Palaima, Padėka
mus sutvėrusiems gyva.

Išėję vėl sugrįžtame į Taką,
o mintyse ir akyse – šviesa,
kurią varsa prisiminimų neša,
Vilties žiedais ji spindi danguje.

Artėja ir nutolsta Saulės ratai.
Vis gyvas noras grįžti, kur buvai...
Ten – žaltvykštės, nutolusios ir retos,
bet jų šviesoj – jaunystės atšvaitai.

Nebuvo ir nebus geresnio Laiko,
kurį Likimas skiria, ir skaičius.
Nematoma Ranka saugi prilaiko
prireikus žengt ant skausmo atbrailos.

Laimingi būkime -- tam gimę esam --
po Saule-Meile, po Žvaigžde sava.
Lai mintys ves į Pradžią... O tą Taką
pratęs viltinga Kiekviena Diena.

Mikalojus Radvila Juodasis

G. Mikalajūniene

Iš Reformatų Bažnyčios istorijos

Vilniaus krašto evangelikų reformatų Bažnyčia XX a.

Pagal dr. Jaroslavo Klačkovo, Torunės Nikolajaus Koperniko universiteto, Istorijos fakulteto profesoriaus straipsnį *VILNIUS EVANGELICS IN THE 20TH CENTURY (Vilniaus evangelikai 20-ame amžiuje)*.

Prof. dr. hab. Jarosław Klaczko

<...> *Lietuvos Vieneta* kaip atskiras Bažnyčios subjektas išliko iki II pasaulinio karo: tarpukariu veikė kaip vienas iš dviejų Lenkijos Reformatų bažnyčios Sinodų. 1922 metais Vilniaus sritį prijungus prie Lenkijos, ji pradėta vadinti *Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčia*. 1926 metų Sinode pavadinimas buvo pakeistas ir oficialiai pavadinta: Evangelikų reformatų Bažnyčia rytuose, buvusios *Lietuvos Vienetos* – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Rusijos Lenkijos Respublikos, atstovaujama **Vilniaus Sinodo**.

Bažnyčia buvo nedidelė – likutis iš buvusios *Lietuvos Vienetos*, t. y. gan nedidelė tikinčiųjų dalis, gyvenusi pačiame Vilniuje. Visas Žemaitijos distriktas, t. y. Kėdainių, Biržų parapijos – Kelmė, Papilys, Švobiškis ir Nem. Radviliškis – apie 15 tūkst. tikinčiųjų, nustačius sieną, liko Lietuvos teritorijoje. Nedaug reformatų liko Baltarusijoje: Slucke, Kojdanavoje, Kopyse ir Kopylyje, t. y. prie Sovietų Sąjungos prijungtuose regionuose. Lenkijos pasienyje faktiškai buvo tik viena Vilniaus parapija su dviem filijomis, taip pat trys čekų parapijos Voluinėje. Pačiame Vilniuje buvo menka dalis, oficialiai – apie 500 tikinčiųjų. Dauguma jų aktyviai bendruomeniniame gyvenime nedalyvavo. Tai liudija faktas, kad į pamaldas ateidavo tik 70-100 žmonių.]

Todėl per visą tarpukarį vienas iš *Vienetos* prioritetų buvo įveikti Bažnyčiai nepalankias demografines tendencijas. Bažnyčios vadovybė – gen. superintendentas kun. Mykolas Jastrzembskis ir Konsistorijos prezidentas Bronislovas Ižycki's Hermanas nusprendė atremti tas nepalankias tendencijas. Atliktų veiksmų rezultatas – tarpukario pabaigoje parapijų tinklas, išsidėstęs Lenkijos rytinėje srityje ir Varšuvoje, išaugo iki 20-ies. Pirmiausia, tarpukariu Bažnyčia plėtėsi dėka daugybės perėjimų iš katalikų. Tendencijos priežastis buvo liberalus būdas anuliuoti kitų Bažnyčių santuokas. Tai buvo

atliekama remiantis *Didžiąja Agendą*, veikiančia nuo 1637 m. ir atkurta 1918 m. lapkričio 18 dieną. Tai senas įstatymas, priimtas XVII amžiuje, dėl *Lietuvos Vienetos* narių gyvenimo sunorminimo. Nacionalinės valdžios institucijos tai neoficialiai pripažino ir sankcionavo Konsistorijoje priimtus sprendimus dėl santuokos pripažinimo negaliojančia. Tarpukario Lenkijoje civilinių santuokų nebuvo. Tai nebuvo ir skyrybų procedūros, todėl kiekvienas, kuris norėjo susituokti antrą kartą, prašė *Vilniaus Vienetos* panaikinti pirmąją. Tai buvo gana lengva padaryti – pakakdavo, kad vienas iš sutuoktinių iš savo konfesijos pereitų į evangelikų reformatų tikėjimą. Tokius žingsnius darė daugiausia žmonės iš inteligentijos sluoksnių, taip pat aukščiausi Lenkijos politinio gyvenimo veikėjai. Taip *Vilniaus Vienetos* nariais tapo užsienio reikalų ministras Jozefas Beckas, ministrai pirmininkai Kazimieras Svitalskis ir Felicijanas Slavoj-Skladkovskis, taip pat daugybė kariškių: Boleslovas Vieniava-Dlugošovskis, Gustavas Orlič-Drešer'as ir kt. (panašiai tarpukariu Lietuvoje reformatais tapo prezidento A. Brazausko motina Sofija Peresilevičiūtė, solistas Kipras Petrauskas, Užsienio reikalų ministras dr. Dovas Zaunius ir kt. – „R.Ž.“ past.)

Kuratorius Bronisław 'as Kader'is (1863-1937)

Pasaulietinė *Vienetos* vadovybės skyrybų politika sukėlė laipsnišką pasipriešinimą Bažnyčiai. Pirmasis prieš tokią veiklą 1929 m. išreiškė protestą pats Vilniaus parapijos kunigas Kazimieras Ostachievičius, anksčiau tarnavęs *Varšuvos Vienetoje*. Po nesutarimo 1932 metais, jis buvo pašalintas iš tarnystės Vilniaus bažnyčioje. Kritikuojančiųjų skaičius vis augo. ➤

1933 metais vienas kuratorių – Bronislovas Kadaras išsiuntė *Religinių konfesijų ir visuomenės švietimo ministerijai (MWRiOP)* raštą, kuriame prašė įvykdyti finansų ir bažnytinės valdžios pokyčių kontrolę. To esmė, matyt, buvo pašalinti iš pareigų Bažnyčios prezidentą Bronislovą Izyckį-Hermaną, kuris daugiausia buvo atsakingas už vadovavimą Bažnyčiai. 1936 ir 1938 metais kuratoriai Adomas Lysakovskis ir Vitoldas Jodka atsistatydino, protestuodami prieš santuokų anuliavimą. Panašų nepritarimą išreiškė ir žymus istorikas Vaclovas Gizbert'as-Studnickis (1874-1962) bei Jozefas Mackevičius. Tačiau Bažnyčios vadovybė atsakė, kad tokią politiką vykdo Lenkijoje visos Bažnyčios ir religinės sąjungos, pasinaudamos tuo, kad dvasininkai buvo ir metrikacijos pareigūnai. Be to, Konsistorijos teigimu, pajamos iš santuokos pripažinimo negaliojančia turėjo būti išleistos materialinių išteklių plėtrai (mūrinių bažnyčių pastatų ir parapijos namų statybai, mokyklų ir universitetų stipendijoms, subsidijoms, vaikų globos namams ir poilsio stovyklai neturtingiems vaikams Vilniuje). Taip pat tai gerino demografinę bažnyčios padėtį.

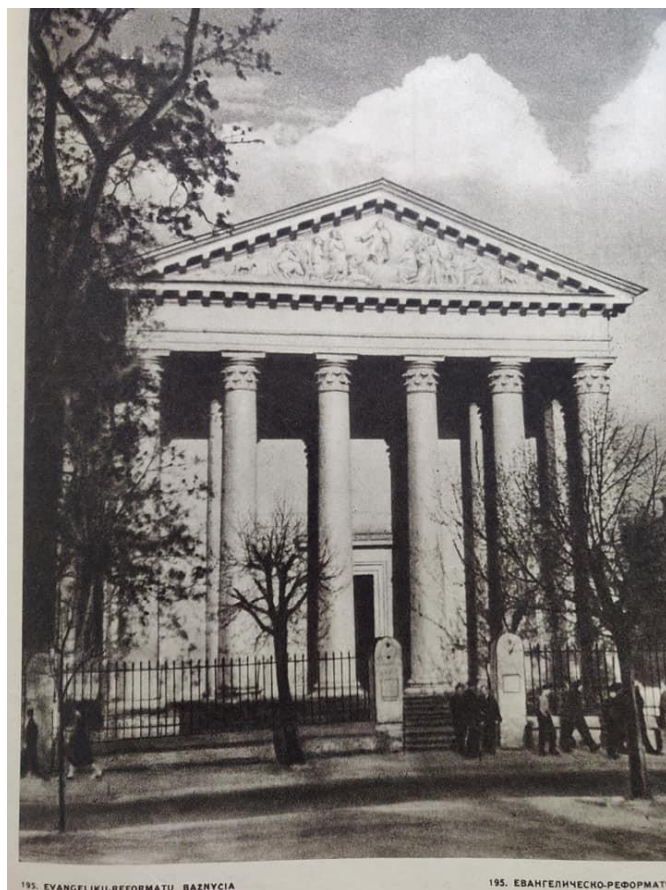

Biržiečiai ir vilniečiai 1933 m. po Sinodo

Iš tikrųjų, 1934 metais Bažnyčioje jau buvo apie 10 tūkstančių narių. 500 iš jų gyveno Vilniuje. 30-ųjų metų pabaigoje šis skaičius išaugo iki 12 tūkst., iš kurių 10 tūkst. priklausė Vilniaus parapijai (jų nariai gyveno visoje Lenkijoje), likę 2 tūkst. buvo išsibarstę rytinėje krašto dalyje.

Manoma, kad tikrųjų, o ne *skrybų* tikinčiųjų, tebuvo tik 2500. Konfliktas *Vienetos* vadovybėje stipriai paveikė Vilniaus parapiją, sukeldamas jos susvetimėjimą. Pašalinus kunigą Kazimierą Ostachievičių, kai kurie parapijiečiai, negalėdami susitaikyti su tuo faktu, pasitraukė iš Vilniaus Bažnyčios struktūros ir prisijungė prie Varšuvos reformatų Bažnyčios, įkurdami atskirą parapiją. Likusieji parapijiečiai apribojo savo dalyvavimą bažnytiniame gyvenime, nelankė sekmadienio pamaldų ir neleido vaikų į tikybos pamokas.

Bažnyčios tvarka buvo sinodalinė, pagrįsta trimis lygiais: pirmasis buvo *Sinodas*, aukščiausias sprendimus priimančias organas. Toliau – *Konsistorija*, kuri atliko vykdomosios valdžios funkcijas. Ją sudarė pasaulietis prezidentas, jo pavaduotojas dvasininkas ir trys nariai, tiek pasaulietiniai, tiek dvasininkai. Vienas

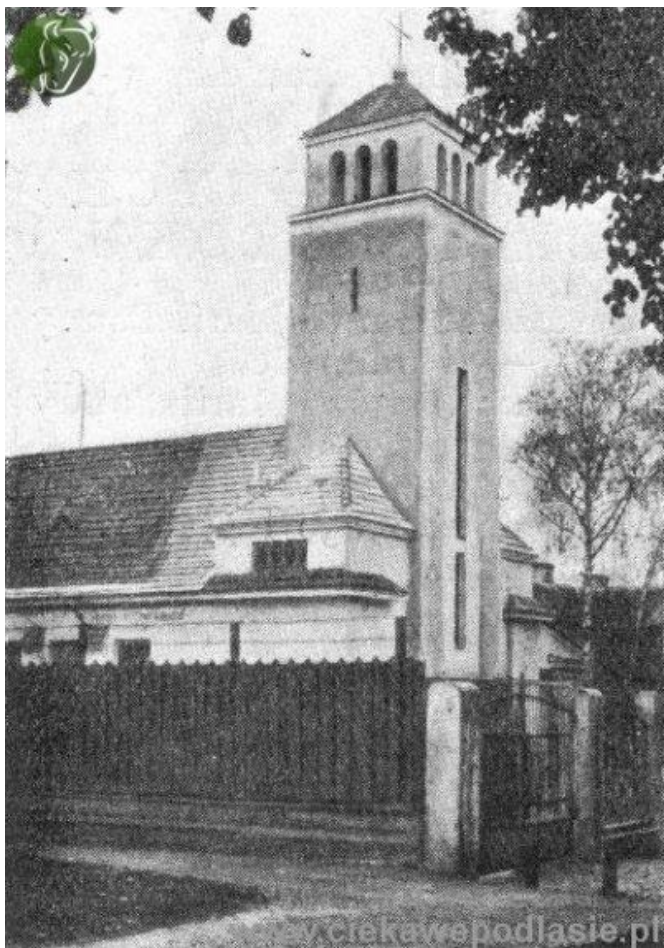

Vilniaus reformatų bažnyčia 1950 m.

iš jų buvo garsusis Vilniaus konservatorius Jozefas Mackevičius. Per visą tarpukario laikotarpį Bažnyčiai vadovavo prezidentas Bronislovas Izyckis-Hermanas. Jo pavaduotoju buvo dvasininkas – kunigas generalinis superintendentas Mykolas Jastržembskis (*Michał Jastrzębski*), o po jo mirties 1938 m. birželio 17 dieną – kunigas dr. Konstantinas Kurnatauskas. Paskutinis organas – *Kuratorių kolegija*, viršesnė už Konsistoriją. Ją sudarė renkami dvasininkai ir pasauliečiai kuratoriai. Jos narius rinko Sinodas. 30-ųjų metų antroje pusėje kuratoriais buvo žinomi konservatyvūs politikai Jozefas Mackevičius ir Vaclovas Gizbert'as-Studnickis. Kai kurios parapijos neturėjo savivaldos ir buvo tiesiogiai pavaldžios Sinodui. Tai buvo išskirtinis reiškinys tarp evangelikų Bažnyčių Lenkijoje, kur parapijas valdė parapijų tarybos. Tik 1937 m. buvo pradėta tam tikra decentralizacija, suteikiant taryboms savivaldos kompetencijas. Galutinis vekselių patvirtinimas vis dar priklausė parapijų klebonams ir Sinodui.

30-ojo dešimtmečio pabaigoje Vilniaus evangelikų reformatų Bažnyčią sudarė: parapijos ir filijos, esančios trijuose distriktuose: *Vilniaus* (parapijos Izabeline, Konnoje, Podebloce, Varšuvoje ir Vilniuje), *Voluinės* (Boratyne, Kupičiove, Lucke, Ozeranų, Michalovkos su filijomis Lvove, Nivy Hubinske, Novosiolkoje, Rozyščėje, Rovne, Siergiejevkoje ir Stavki) ir *Baltstogės* (su filijomis Breste, Gardine, Liubline, Rovne, Vilniuje).

Pastarasis distriktas turėjo specifinį statusą. Jį sudarė bendruomenės, kuriose buvo laikomasi anglikonų liturgijos. Ten veikė XIX amžiaus pabaigoje Londone, Barbakano rajone, įkurta Barbakano misija skleisti

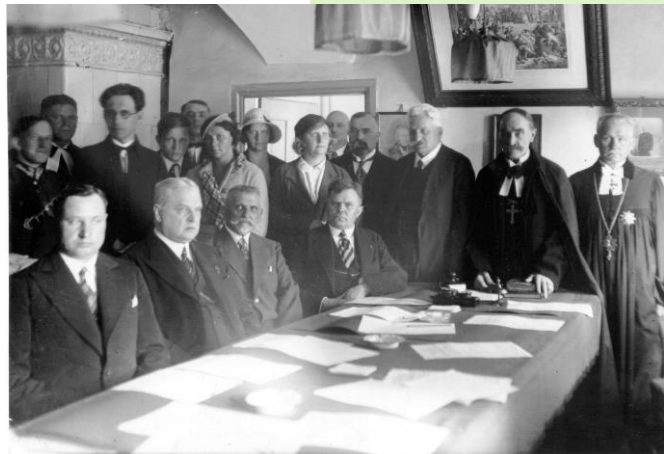
Balstogės episkopalinė reformatų bažnyčia, XX a. pr.

krikščionybę tarp Lenkijos žydų. Jai vadovavo klebonas Piotras Gorodiščius, nuolatos gyvenęs Balstogėje Misija Balstogėje vadinosi episkopalinė reformatų Bažnyčia, turinti presbiterionišką charakterį. 1933 metais ji prisijungė prie *Vilniaus Vienetos*, išsaugant plačią autonomiją. Tai atspindi ir pavadinimas: Vilniaus evangelikų reformatų anglikonų liturgijos bažnyčia, įsikūrusi Balstogėje. Ją sudarė apie 200 pakrikštytų žydų.

Kita tautinė grupė, dvasiškai globojama Vilniaus Bažnyčios, buvo Voluinės čekai, kurie ten persikėlė 1870 metais. Nuo 1888 m. juos globojo kunigas Mykolas Jastržembskis. Pirmojo pasaulinio karo metais šią vietovę lankė kunigai iš *Varšuvos Vienetos* – Stefanas Skierskis ir Liudvikas Zauraras. Pastarasis buvo kilęs iš Zelove gyvenusios čekų šeimos. Karui pasibaigus, į Vilniaus Bažnyčią grįžo kunigai Mykolas Jastržembskis ir Janas Kurnatovskis. Jų pastangų dėka atsirado bendruomenė Ozeranuose su filija Sergejovkoje. 1934 metais Voluinėje jau veikė keturios evangelikų reformatų parapijos, turinčios apie 1000 narių su filijomis Lvove, Nivy Hubinskie, Novosolkoje, Rozyščėje, Rovne, Siergiejevkoje. Į *Vilniaus Vienetą* taip pat įėjo du baltarusių kaimai – Konna (Zelvos sritis) ir Podeblocie (Valkavisko sritis). Juose gyveno apie 400 tikinčiųjų, priklausiusių Lenkijos tautinei katalikų bažnyčiai. Jiems pamaldas baltarusių kalba laikė kunigas Janas Kurnatovskis.

Lietuvių tautybės tikintieji liko, kaip minėta, Lietuvos teritorijoje. Jie susibūrė į atskirą Bažnyčią, centras – Biržuose. Jų dvasiniu vadovu tapo kun. Povilas Jakubėnas, Biržų Sinodo posėdžiams dažniausiai vadovavo Martynas Yčas. Konsistorijos

pirmininku buvo Jokūbas Mikelėnas. Nepaisant įtemptų Lenkijos ir Lietuvos santykių (*Vilniaus byla*), didžiąją tarpukario dalį lenkų ir lietuvių reformatai palaikė nuolatinius ryšius. Oficialūs santykiai buvo užmegzti 1929 m. per Bažnyčios konferenciją Krolevice. Nuo 1933 m. buvo sutarta, kad abi Bažnyčios bendradarbiaus per savo atstovų vizitus, dalyvaus vieni kitų sinoduose.

Lietuvos delegatus *Vilniaus Sinodas* traktavo kaip pilnateisius dalyvius. Abi pusės nesėkmingai bandė normalizuoti Lietuvos ir Lenkijos valstybių santykius. Glaudūs, nepaisant nacionalinės sienos, tarpusavio santykiai liudijo tai, kad 1938 m. naujuoju *Vilniaus Vienetos* vadovu – superintendentu – tapo Lietuvos Respublikos kunigas dr. Konstantinas Kurnatauskas. Prieš išrenkant, jis buvo Kelmės reformatų parapijos klebonas (parapijos globėjais buvo vietinė bajorų Gružauskų giminė) ir Vytauto Didžiojo universiteto Kaune dėstytojas. Jo išventinimuose į Vilniaus evangelikų Bažnyčios vadovus dalyvavo evangelikų reformatų Bažnyčios vadovybė iš Lietuvos. Bažnyčios vadovo pasikeitimas sutapo su Lenkijos ir Lietuvos valstybių santykių normalizavimu. Dėl abiejų valstybių suartėjimo, 1939 m. birželio mėnesį Lietuvoje lankėsi oficiali *Vilniaus Vienetos* delegacija, kurią sudarė gen. superint. dr. Konstantinas Kurnatauskas, Konsistorijos prezidentas Bronislovas Ižycki's-Hermanas, kun. Povilas Dilys ir Piotras Gorodiščius (žydų krikščionių superintendentas).

Vilniaus Vienetos vadovybė ypatingą dėmesį skyrė labdarai. Tam tikslui buvo organizuojamos labdaros akcijos, steigiamos dirbtuvės bedarbiams ir atidaromas bendrabutis neturintiems vaikams, atvykstantiems iš Vilniaus apylinkių.

Vilniaus Sinodo dalyviai 1935 m.

Antrojo pasaulinio karo laikotarpis ir pusę amžiaus trukusi Sovietų Sąjungos okupacija Lietuvoje privertė evangelikų reformatų Bažnyčią išgyventi sunkų išbandymą. Bažnytinės institucijos nustojo veikti 1940 m. birželį, Lietuvą inkorporavus į SSRS. Bažnyčios pastatas Pylimo gatvėje buvo nacionalizuotas pasaulietinėms reikmėms. Tvorą, kuri supo bažnyčios pastatą, buvo išardyta. Pašalintos bažnyčios portalo skulptūros, užrašas lenkų kalba *Atiduok garbę Viešpačiui*. Parapijos kapinės su garsaus šiuolaikinio protestantų dvasininko Samuelio Dambrovskio kapu buvo visiškai sunaikintos. Dauguma tikinčiųjų persikėlė į Lenkiją, Gdanską ar Torunę. Būtent pastarojoje Mykolo Jastržemskio šeima rado sau namus. Paskutinis prezidentas kurat. Bronislovas Izyci'us-Hermanas gyveno Balstogėje, kur mirė 1946 metais. Žymus lenkų istorikas Vaclovas Gizbert'as-Studnickis (1874-1962) pasitraukė į Vakarų, 1951 m. į JAV, kur buvo įkūręs Vilniaus mylėtojų draugiją, mirė Los Anžele.

Vilniuje gyvenantys evangelikai reformatai lietuviai atgavo bažnyčios pastatą tik atkūrus Lietuvoje Nepriklausomą valstybę ir atvertę naujo parapijos gyvenimo istorijos puslapį.

2012 m. spalio 28 d. vilniečiai reformatai po iškilmingų pamaldų

Epilogas

1989 m. birželio 14 d. įregistruota Vilniaus ev. reformatų bendruomenė. Bažnyčia sugrąžinta tikintiesiems 1990 metais, pirmos pamaldos sugrįžus įvyko sausio 14 dieną.

Bažnyčios tvarkybos (remonto, restauravimo) darbai pradėti 2018 metais Paveldotvarkos programos lėšomis (skirta virš 800 tūkst. eurų) pakeista stogo danga ir lietaus vandens nuvedimo nuo stogo sistemos elementai, restauruotas išorės sienų mūras ir įrengta vertikali bentonitinė hidroizoliacija, atkurti užrašai ant pagrindinio fasado antablemento *SOLI DEO GLORIA* ir portale virš durų *RAMYBĖ JUMS*. Restauruotos kolonos, priekinis fasadas, durys ir timpane žymaus skulptoriaus, lietuviškos profesionaliosios skulptūros pradininko Kazimiero Jelskio (1782–1867) sukurtas horeljefas *Kalno pamokslas*. Jis ir buvusių, 1949 metais sunaikintų, skulptūrų ant stogo autorius. 2022 metais skulptūras atkūrė Rimantas Okulič'ius-Kazarinas. Jos pagamintos iš specialaus skulptūrinio cemento.

Atkūrus ant stogo buvusias skulptūras, sugrąžintas bažnyčios istorinis vaizdas.

Seno bičiulio prisiminimas

Motiejus Tamulėnas

*Iševijos liuvio reformato, Lietuvių ev. reformatų Bažnyčios iševijoje ilgamečio Kolegijos prezidento, kurat. Motiejaus Tamulėno (1912-1994) 1963 metais Mūsų sparnuose spausdintas prisiminimas apie Lietuvos keliautoją, esperantininką, kraštotyrininką **Liudą Alseiką** (1887-1960), kuris buvo tapęs reformatu iš reikalo. Tarpukario Lietuvoje, nesant civilinės metrikacijos, dėl dukrų gimimo liudijimų – dokumentų, be kurių negalėjo būti priimtos į mokyklą – gavimo, teko pereiti į reformatų konfesiją bei užregistruoti santuoką reformatų bažnyčioje...*

Kai gyveni toli nuo gimtojo krašto, nuo tėvynės, kur praėjo gražiausias gyvenimo dienos, kur buvo kurta, dirbta, judėta, krutėta, džiaugtasi pasisekimais ir sielotasi sunkiomis valandomis, tai pradedi tą viską jau ir pamiršti, ir atrodo, lyg tai buvo koks sapnas, o ne tikrovė. Bet, kai gauni iš ten kokią žinią ar spaudoje perskaitai kokį aprašymą apie žinomą vietą ar pažįstamą žmogų, prisiminimai vėl atbunda, paveikslai vėl išryškėja, ir randi, kad tai buvo tik tolimesnės praeities pergyvenimai. Toks prisiminimas man iškilo prieš akis, kai perskaičiau žinią apie mirtį vieno mano tos pačios profesijos bendradarbį. Tas mano bičiulis daug kuo skyrėsi nuo kitų žmonių: buvo didelis gamtos, gryno oro bei kelionių mėgėjas. Vegetaras nuo jaunystės dienų bei entuziastingas esperantininkas. Draugų turėjo visame pasaulyje ir daug laiko praleisdavo susirašinėdamas su jais esperanto kalba. Turėjo ką pasakoti apie Rytų bei Azijos tautų esperantininkus bei jų viltis ir troškimus. Nestokojo ryšių ir su Vakaraais, važinėjo į kongresus, tai į Vieną, tai į JAV. Pakeliui sustodavo pas esperantininkus, su jais susipažindavo, dalindavosi įspūdžiais. Visad būdavo geros nuotaikos ir didelis optimistas.<...>

Vieną kartą pas mus atvykus ir papietavus bei pailsėjęs, jis man ir sako: ➤

Minėjo Biržų evangelikų reformatų bažnyčios 150-eti

Rugpjūčio 18 d., sekmadienį, Biržų evangelikų reformatų parapijos tikintieji minėjo savo bažnyčios, pastatytos 1874-aisiais, 150-ąsias metines. Šventinių pamaldų metu prisiminta Biržų evangelikų reformatų bažnyčios istorija XIX-o šimtmečio viduryje, kai buvo susirūpinta naujų Dievo namų statyba.

Jubiliejaus proga susirinkusiems tikintiesiems kunigė S. Veinzierl paskaitė šviesios atminties kunigo Aleksandro Balčiausko 1934 m. leidinyje *Sejėjas* išspausdintą straipsnį apie bažnyčios istoriją. Dvasininkas tuomet džiaugsmingai priminė, jog ruošiantis statyti naują bažnyčią pinigų skyrė ne tik Sinodas, ne tik jų gausiai dovanojo grafas Mykolas Tiškevičius, ne tik aukėjo Biržų ir kitų parapijų ūkininkai bei užsienio šalių piliečiai, bet daug savo darbu prisidėjo ir katalikai, nes, pasak kun. A. Balčiausko, *anais laikais dar žydėjo krikščioniška-broliška meilė Biržų padangėje*.

Šventinėse pamaldose pamokslavusi kunigė Sigita Veinzierl tikinčiųjų teiravosi, ar daug, ar mažai yra 150 metų ir ko reikia, kad statinys būtų tvirtas. Ji pastebėjo, jog bažnyčia nestovėtų, jei nebūtų žmogaus, kuris prižiūri jos pamatus, kuris pasitiki Viešpačiu. Tikėjimo pamatas yra Kristus. Dvasininkė kalbėjo, jog du tūkstančius metų gyvuojanti krikščioniškoji bažnyčia yra pastatyta ant tvirtos tikėjimo pamato.

Sigita Veinzierl pasakojo dažnai pravažiuojanti pro prieš porą dešimtmečių pastatytą didelį, erdvų, plačiais langais namą, kuriame niekas negyvena, kurio sienos jau ėmusios trūkinėti. Žmonės dvasininkei pasakoje, jog savininkas taip skubėjęs statyti namą, jog nepasirūpinęs, kad jo pamatai būtų teisingai išlieti. Kunigė tikinčiuosius ragino atsigręžti kiekvienam į savo gyvenimą ir pasižiūrėti, ant kokio pamato mes kiekvienas statome savo tikėjimo namą, savo vidinę dvasinę bažnyčią.

Kunigė S. Veinzierl pastebėjo, jog šiais laikais žmonės labai skuba. Kiekvieno žmogaus dvasinį ir fizinį pasaulį purto laikas, aplinkybės, dvasiniai sukrėtimai, audros, žemės drebėjimai. Kartais mūsų pamatus jie supurto taip, kad žmogui būna sunku net atsistoti. Kad būtume tvirti, kad ištvirtume, dvasininkė ragino savo tikėjimo namus statyti ant tvirtos uolos – tvirtos tikėjimo Viešpačiu. Ir statyti taip, kad jie stovėtų

Kaip jau anksčiau buvau minėjęs, turiu prie jūsų mažą reikaliuką. Kaip matote, mergaitės jau gerokai paaugėjo ir yra pasiruošusios stoti į gimnaziją. Bet visas reikalas tame, jog gimnazijoje tikybos dėstymas yra privalomas ir aš nenorėčiau, kad mano mergaičių sielos būtų žalojamos per tikybos dėstymą. Aš pats buvau mokytoju ir žinau, kaip kapelionų dėstoma tikyba, Tikybos reikaluose aš turiu savo ir kiek skirtingas pažiūras.

Jau anksčiau tuo reikalu buvau kiek painformuotas, bet be smulkmenų, tai ir klausiu ji:

O kuo gi aš galiu būti naudingas?

Sako: *Aš norėčiau, kad mano dukros būtų priimtos į evangelikų reformatų tikyba, ir kad gimnazijoje jos praeitų tos tikybos programą. Gal galėtumėte pasikalbėti su vietos ev. reformatų klebonu, kaip tą dalyką sutvarkyti.*

Pasikalbėjus su klebonu, paaiškėjo, kad reikia pradėti nuo mergaičių metrikų.

Tai, kad mes neturime metrikų, mergaitės dar nekrikštytos, – buvo atsakymas.

Paskambinau vėl klebonui. *Tegul pristato man tėvai jungtuvių metriką, o mergaites mes pakrikštysime,* – sako.

Į tai vėl Liudas atsako: *Mes ir vedybų metrikų neturime, nenorėjome eiti pas katalikų kunigus jungtis, o metrikacijos įstaigos Lietuvoje dar nėra. Tai taip ir gyvenome ir prigyvenome Mildutę bei Onytę.*

Pagaliau buvo nutarta, kad, pristčius tėvų gimimo metrikas, reikės padaryti kitus veiksmus: tėvus ar vieną iš jų reikės konfirmuoti bažnyčioje, ir kai jie susipažins su tikybos pagrindais, atlikti jungtuvių apeigas ir po to pakrikštyti mergaites.

Po kelių savaitių jie vėl atvažiavo, pasiruošę minėtiems veiksams. Liudas buvo konfirmuotas bažnyčioje per pamaldas ir priimtas į reformatų tikyba. Vėliau buvo atliktos jungtuvės ir pakrikštytos mergaitės. Mergaitėms buvo išduotos gimimo metrikos.

Mergaitės lankė gimnaziją ir gerai mokėsi. Toji šeima ir vėliau pas mus lankydavosi, ir mes svečiuodavome pas juos. Prasidėjus karui, santykiai nutrūko ir nieko apie tą šeimą girdėti nebeteko.

Laikraščiuose perskaičiau, kad sportininkas ir keliautojas Liudas Alseika, 73 metų amžiaus, su kitais septyniais keliautojais išsiruošė kelionėn dviračiais nuo Baltijos jūros iki Vladivostoko prie Ramiojo vandenyno.

Kelionėje, kažkur už Maskvos į Uralo kalnų pusę, Alseika buvo užgautas pravažiuojančio sunkvežimio, sužeistas ir mirė. Tik tada vėl prisiminiau tuos įvykius, kuriuos čia aprašiau.

*Motiejus Tamulėnas
„Mūsų sparnai“ 1963, Nr.13*

daugelį metų, kad išliktų net tuomet, kai mūsų žemėje nebebus, – mūsų vaikuose, mūsų artimuosiuose, bendradarbiuose, kaimynuose. *Svarbu, kad iš mūsų gyvenimo, iš tikėjimo pavyzdžio žmonės pažintų Jėzų ir norėtų tapti Jo vaikais*, – mokė dvasininkė.

Po pamaldų bažnyčios bendruomenės nariai visus susirinkusiuosius pakvietė į agapę parapijos namuose, kur ne tik vaišintasi, bet ir dalintasi prisiminimais bei ateities planais.

Gražina Dagyte
Perspausdinta iš www.siaure.lt

Naujosios Biržų reformatų bažnyčios statyba

Biržų reformatų bažnyčia, XX a. pr.

Šiaurės karas, politinė suirutė, tarpkonfesiniai vaidai, jų pasėkoje 1741 metais Biržų mieste buvo užpultos ir sunaikintos evangelikų liuteronų ir reformatų bažnyčios, atstatyti ar statyti naujas buvo draudžiama. 1767 m. sugražinus disidentams lygias teises su katalikais, reformatai ėmėsi atstatyti sugriautą bažnyčią ir 1785 m. birželio 24 d. buvo pašventinta pusiau medinė Biržų reformatų bažnyčia, išstovėjusi nepilną šimtą metų.

Po trečiojo Lietuvos-Lenkijos padalijimo 1795 metais Lietuva buvo įjungta į Rusijos imperijos sudėtį. Caro valdžia buvo gana palanki ne Romos katalikams, buvo galima pradėti rūpintis naujos bažnyčios statyba.

Kaip tai vyko rašoma 1934 m. vasario 18 d. laikraštyje *Sėjėjas Nr. 4/197* kun. A. Balčiausko straipsnyje *Biržų ev. reformatų bažnyčia*:

XIX a. viduryje susirūpinta naujos bažnyčios statyba. Architektas Schell'is iš Rygos sudarė projektą naujai bažnyčiai. Rimtai susirūpinti naujų Dievo namų statyba vertė ta aplinkybė, kad senoji bažnyčia pusiau mūro, pusiau medžio, pradėjo griūti ir grūmojo pavojumi. Todėl 1861 metais buvo iš lentų sukaltas laikinai medinis maldų namas su šiaudiniu stogu, kuriame per 13 metų buvo laikomos pamaldos. Senoji bažnyčia buvo nugriauta. Iš dar tinkamos medžiagos buvo pastatyta parapijos mokykla ir butas vargonininkui.

Senosios bažnyčios vietoje 1867 m. birželio 24 d. buvo padėti pamatai dabartinei, kuri tapo pašventinta 1874 m. Bažnyčiai statyti žymiai didesnę lėšų dalį davė Sinodas, be to buvo renkamos ir aukos. Didžiausia auka gauta iš Biržų grafo Mykolo Tiškevičiaus, kurs dovanojo 2000 rub. ir 800 kub. sieksnių malkų vopnos (*kalkių*) ir plytų degimui. Visų parapijų ūkininkai apsidėjo mokesčiais – po 15-20 rublių.

Taip buvo surinkta: Biržų parapijoje 6950 rub., Papilio 1318 rub., Radviliškio 1130 rub., Rygos 135 rub., Mintaujos 85 rub., olandų parapija Petrapilyje 200 rub., Gustavo Adolfo draugija Vokietijoje 625 rub., kitos parapijos 300 rub., paskiri asmenys 236 rub., už nereikalingą medžiagą gauta 623 rub. Vieną milijoną šimtą tūkst. plytų, vopna (*kalkes*), malkas plytinei ir 300 sieksnių akmenų suvežė Biržų parapija.

Su dideliu pasitenkinimu tenka pabrėžti, kad ir katalikai daug prisidėjo savo darbu. Mat anais laikais dar žydėjo krikščioniškai broliška meilė Biržų padangėje.

Kun. A. Balčiauskas
/kalba netaisyta/

REFORMACIJOS DIENA

Spalio 31 dieną kaip ir daugelyje pasaulio šalių Lietuvoje švenčiama Reformacijos diena. Net kai sovietų laikais buvo varžomas tikėjimas, bažnyčiose, kurios nebuvo uždarytos ar paverstos kino teatrais, sandėliais, dirbtuvėm buvo švenčiama Reformacijos diena. Dažniausiai – vakare, po darbų rinkdavosi evangelikai liuteronai, reformatai padėkoti Viešpačiui už Jo Žodį – Bibliją, pagarbinti Jį malda, giesme. Daugumoje mūsų bažnyčių už Dievo stalo, ant sienos užrašas *Vienam Dievui Garbė!*

Šiais nuostabiais žodžiais kaip ir prieš 500 metų į tikinčiuosius kreipiasi pradėdami iškilmingas pamaldas mūsų ganytojai – dvasininkai, sveikindami Reformacijos dienoje.

Gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius spalio 31 d. sveikino tikėjimo namiškius šiais žodžiais:

Soli Deo Gloria!

Šiandien tai viena iškiliausių dienų metuose, kai visi evangelikai, kokio išpažinimo bebūtų, džiaugiasi Reformacijos vaisiais, džiaugiasi ta mažyte sėkla, grūdėliu, pasėtu prieš daugiau nei 500 metų. Vienur šis grūdėlis sudygo tvirčiau, kitur silpniau, tačiau visur davė derlių, vienur – šimteriopą grūdą, kitur – šešiasdešimteriopą, dar kitur – trisdešimteriopą. Ir šis derlius Šlovina Dievą šaukdamas – *Vienam Dievui Garbė!*

Linkiu, kad šis šūkis, šis lozungas išliktų gyvas ir vaisingas mūsų širdyse, kad nei šiandieninės bėdos, suspaudimai, netektys, rūpesčiai ar džiaugsmas ir žemiškos pergalės, kad šventės ir šventimai neužgožtų asmeninio tikėjimo ir noro šlovinti mūsų didįjį Reformatorių, mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. ***Soli Deo Gloria!***

InfoRef_LT

Reformacijos dienos pamaldos Kaune

Ketvirtadienį, spalio 31 d., Lietuvos evangelikų reformatai susirinko į Reformacijos dienos paminėjimo pamaldas Kaune. Į šventines pamaldas iš Vilniaus atvyko gen. superintendantas kun. Raimondas Stankevičius su šeima bei vilniečiais. Prie Kauno parapijos administratoriaus katecheto Dainiaus Jaudegio ir misionieriaus kun. Franko van Daleno prisijungė du svečiai iš Jungtinių Amerikos Valstijų: kunigas Sean'as Henderson'as ir vyresnysis Norman'as Kent'as, kurie atvyko į Lenkiją ir Lietuvą atstovauti JAV Asociuotai Reformatų Presbiterionų (ARP) Bažnyčiai.

Be šių garbių vadovų pamaldose kartu garbino Viešpatį ir dėkojo už Jo gailingumą ir malonę Lietuvos ir Tarptautinės Kauno reformatų bažnyčios nariai.

Foto:

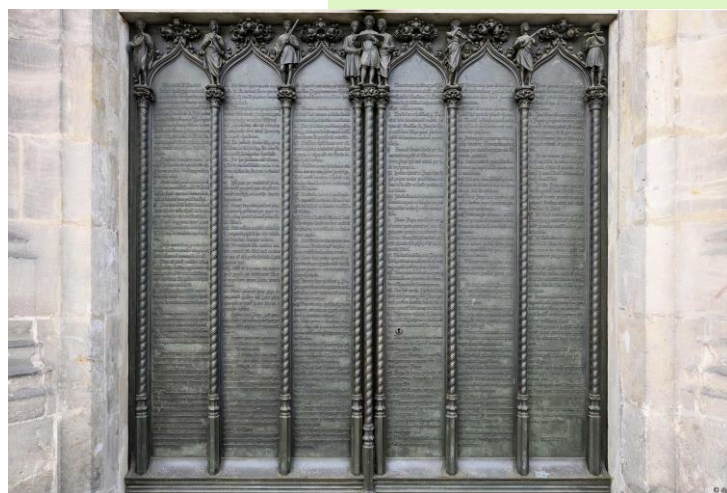
Jau daugiau kaip 500 metų Viešpats saugo Europos protestantų bažnyčias, kurios laikosi penkių Reformacijos tiesų (*penkių solų*): *Tik Šventasis Raštas, tik Dievo malonė, tik tikėjimas, tik Kristus ir Vienam Dievui garbė*. Šios 5 tiesos

apibendrina mūsų įsipareigojimą gerbti Dievą, Jo žodį ir Jo veikimą kaip kur kas svarbesnį už tradiciją ar žmogaus pastangas. Kun. Sean'as Henderson'as priminė mums šias pamatines tiesas, apibendrintas *Laiške romiečiams* 1, 16-17: *Aš nesigėdiju Kristaus Evangelijos, nes ji yra Dievo jėga išgelbėti kiekvienam, kuris tiki, pirma žydui, paskui graikui. Joje apsireiškia Dievo teisumas iš tikėjimo į tikėjimą, kaip parašyta: „Teisusis gyvens tikėjimu“*.

Po pamaldų šventės dalyviai rinkosi agapės ir bendravimo valandėlei. Dėkojame Kauno parapijai už šios Šventės organizavimą.

Kun. Frankas van Dalenas
Iš anglų kalbos išvertė Eglė Grucytė

Reformacijos diena: kieno ir kam?

Vitenbergo pilies bažnyčios bronzinės durys (detalė)

Romelio Kvintero (Romel Quintero) straipsnis, parašytas Reformacijos šventės proga.

R. Kvintero – jaunas evangelikas reformatas, teologijos studentas Orjentės katalikų universitete, Kolumbija. Domisi ankstyvosios Bažnyčios istorija, Bažnyčios Tėvais (ypač Augustinu), liturgija, sistematine reformatų teologija ir įvairiomis kitomis temomis, kuriomis rašo savo įkurtuose puslapiuose *Irenismo Reformado* ir *Augustinismo Protestante*.

Reformacijos šventės kilmė nėra labai aiški. Kai kurių istorikų manymu, ją pradėta švęsti ganėtinai vėlai (tik nuo XIX a.), ir turbūt nuo tų laikų ji egzistavo tokia, kokią mes ją dabar turime. Tačiau mes žinome, kad ši praktika kyla iš senesnių laikų, bent jau iš XVII a., tiksliau 1617 m., kai buvo minėtas jos šimtmetis. Ši citata gerai apibendrina ir išaiškina istoriją:

Simbolinis Jono Kalvino kapas

Pastebėtina, kad reformatai, o ne liuteronai pirmą kartą 1617 m. pasiūlė Liuterio puolimo prieš atlaikus šimtmečio sukakties minėjimą. Nerimaudami dėl stiprėjančios Tridentinės katalikų Bažnyčios, ir neturėdami jokio legalaus statuso Šventojoje Romos imperijoje, reformatų tikėjimą priėmusio Pfalco kunigai ir dvariškiai tų metų pradžioje pasiskelbė spalio mėnesį atšvėsiantys jubiliejų, norėdami prisiminti 'kaip Amžinajam, Visagaliui patiko būti mums palankiu ir išvaduoti mus iš baisių popiežiaus valdžios tamsybių'. Pfalco kurfiurstas Frydrichas V paragino visus evangelikus (taip pavadindamas ir liuteronus, ir reformatus) palikti nuošalyje savo nesutarimus ir dėkoti Dievui už sugrąžintą spindinčią Evangelijos šviesą tarp spalio 31 d. ir lapkričio 2 d. *

Dviguba šios šventės motyvacija – palikti nuošalyje nesutarimus ir dėkoti Dievui –, man atrodo, yra itin taikli. Tai turėtų būti pagrindinis šios reformatų šventės bruožas. Viena vertus, tai yra diena, skirta pabuvimui kartu su kitais tikėjimą išpažįstančiais evangelikais, nepaisant mūsų doktrinų skirtumų. Kita vertus (o tai yra svarbiausia!) tai taip pat labai tinkama diena dėkoti Viešpačiui** už jo Bažnyčios pamalonintą Reformaciją, įvykusią per tokius reformatorius, kaip Liuteris, Cvinglis*** ir kiti. Reformacijos diena nėra tokia pati krikščioniška šventė, kaip Kalėdos ar Velykos, o evangelikų Padėkos diena už šį maloningą istorijos puslapi, kuomet prisimename, kaip Dievo Apvaizda ypatingai veikė tuo laiku.

Iš ispanų kalbos vertė lekt. Artūras Laisis

* Thomas Albert Howard, Mark A Noll, *The Reformation at Five Hundred, First Things*, 2014.

** Padėkos dienų institucija yra gerai žinoma reformatų tradicija, kaip matyti, pvz., Vestminsterio tikėjimo išpažinime (21,5). Žymus teologas, 1643 m. Vestminsterio asamblėjos narys Georges Gillespie (1613-1648) apie jas pasakė, kad „Dievas davė savo Bažnyčiai bendras nuostatas (...) neeilinių šventės dienų tema (...), idant, gavus kokią nors didelę naudą, būtų jam dėkojama visos tautos susirinkime...“ (*A Dispute Against the English-Popish Ceremonies*, W. Christiaens, 1637 m., sk. VII, psl. 23).

*** Bažnyčios istorijoje Philipp Schaff pabrėžia, kad Reformacija nebuvo vienalytis judėjimas, pradėtas vien tik Liuterio, o jau 1516 m., t. y. metais iki Liuterio reformacijos pradžios, matyti reformatoriško judėjimo užuomazgos, pradėtos U. Cvinglio Šveicarijoje.

Atostogos, – rašo Raimondas Natka, pateikdamas šį rašinį iš kelionės į Ženevą, – *man visada yra daugiau nei paprastas poilsis – tai laikas atradimams, tyrinėjimams ir naujų išpūdžių ieškojimui.*

Po ilgos dienos, praleistos tyrinėjant Ženevą ir jos istoriją, galiausiai atsidūriau Cimetière des Rois kapinėse – vietoje, kur ilsisi vienas iš didžiausių Reformacijos mąstytojų, žymiausias reformatų teologas Jonas Kalvinas. Jis visą gyvenimą siekė paprastumo ir nuolankumo, net ir po mirties pageidavo, jog Jo atminimas liktų kuklus – tiksliai Jo palaidojimo vietas jau nežino niekas.

Eidamas kapinėmis, pajutau, kaip kiekvienas žingsnis veda mane per istorijos takus ir Kalvino asmeninių nuostatų palikimą. Jo troškimas nepalikti didingų paminklų ir neskelbti apie save turėjo gilią prasmę – Jis norėjo, kad visa garbė būtų skirta Dievui, o ne žmogui. Ši mintis kirbėjo mano viduje, primindama, kad Kalvino gyvenimas buvo nuolatinis pamaldumo ir tikėjimo kelias.

Pasiekus simbolinį ir tuščią Kalvino kapą, apėmė ypatingas jausmas. Tai ne kapavietė, kur žmonės ateina fotografuotis, įsiamžinti – tai tyli ir kukli vieta, kurioje kviečiama ne žavėtis didingumu, o susimąstyti apie Kalvino idėjas ir jo teologinį palikimą, kuris pakeitė ne tik Ženevą, bet ir visą Europą. Jis nepaliko milžiniško mauzoliejaus ar paminklo, bet Jo dvasinis pėdsakas yra didesnis už bet kokį akmens paminklą.

Kai galiausiai pamačiau paprastą akmenį su įrėžtais inicialais *J.C.*, pajutau, kad jis simbolizuoja Kalvino asmenybę ir jo filosofinę požiūrį į gyvenimą. Paprastas akmuo tapo tikra Kalvino kuklumo ir asketizmo apraiška.

Šis tuščias kapas atspindi teologinę tiesą, kurią Kalvinas skelbė visą savo gyvenimą – **visa šlovė priklauso tik Dievui, o ne žmogui.** Tad net ir šiandien, stovėdamas prie simbolinio kapo, pajutau gilų ryšį su šia mintimi. ➤

Kapinių ramybė ir tylą suteikė galimybę apmąstyti Kalvino palikimą ir jo poveikį. Šis nuolankumo liudijimas priminė, kad net ir didžiausi mąstytojai gali pasirinkti paprastumą kaip savo gyvenimo būdą. Jo gyvenimo ir mirties dėsniai atspindėjo filosofiją, kuri vis dar įkvepia tūkstančius žmonių visame pasaulyje.

Stovėdamas prie Kalvino simbolinio kapo, pajutau ryšį su šia istorine asmenybe ir su pačia Ženeva – miestu, kuris tapo dvasine tvirtove ir Reformacijos centru. Kalvino nuolankumo ir ryžto palikimas yra žinia, kad tikėjimas ir tiesa, grindžiama Šventuoju Raštu, visada bus mūsų kelio šviesa. Simbolinis Jono Kalvino kapas – kuklumo ir galingo palikimo atspindys.

Straipsnio autorius prie simbolinio J. Kalvino kapo

Dabar, kai palieku šias kapines, jaučiu, kad mano kelionė šiuo istorijos takeliu dar nepasibaigė. Ženeva, kaip ir visi miestai, kuriuos aplankiau, saugo daugybę paslapčių ir pamokų.

Raimondas Natka

Amžinasis, nemirtingasis gyvenimas negali būti surandamas niekur kitur – tik Dieve. Iš to mes darome išvadą – pagrindinis mūsų gyvenimo rūpestis ir siekis turi būti Dievo ieškojimas. Labai nuoširdžiai turime ilgėtis Jo ir neieškoti ramybės bei poilsio niekur kitur – tik Jame.

*Jonas Kalvinas
„Tiesa išliekanti per amžius“*

Reformacijos dienos minėjime – Valentinos Zeitler istorinio romano *Mikalojus Radvila Juodasis. Antrasis valdovo Aš* sutiktuvės

Reformacijos dienos minėjimo Vilniuje prezidentumas

2024 m. spalio 28 dieną Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija (toliau Draugija) Reformacijos dieną minėjo pilnutėlėje Lietuvos mokslų akademijos mažojoje salėje. Džiugu, kad tarp susirinkusiųjų buvo ir gausus sostinės Martyno Mažvydo progimnazijos mokinių būrys. Vakarą prasidėjo muzikiniais akordais – Reformacijos himnu *Tvirčiausia apsaugos pilis*, kurį iškilmingai sugiedojo Vilniaus evangelikų reformatų ansamblis *Giesmė*, vadovaujamas dr. Austės Nakienės.

Susirinkome paminėti prieš 507 metus prasidėjusio Reformacijos sąjūdžio Europoje. 1517 m. spalio 31 dieną ant Vitenbergo bažnyčios durų vienuolis Martynas Liuteris prikėlė savo 95 tezes, taip pradėdamas Reformacijos idėjų sklaidimą, kurios neilgai trukus pasiekė ne tik Europą, bet ir Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Ypač džiugu, kad mūsų Draugijos pastangomis Lietuvos Respublikos Seimas 2018 m. birželio 30 d. priėmė nutarimą spalio 31 d., Reformacijos dieną, įrašyti į Lietuvos valstybės atmintinų dienų sąrašą. Ir ši diena tapo švenčiama, minima ne tik bažnyčiose, o ir pasaulietiniame gyvenime, – susirinkusius pasveikino Draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas.

Šiltai prasidėjo vakaro dalyvių susitikimas su Valentina Zeitler, istorike, diplomate, rašytoja bei pristatytas jos istorinis romanas „Mikalojus Radvila Juodasis. Antrasis valdovo Aš“. Knygos sutiktuves moderavo Lietuvos Respublikos Prezidento vyriausioji patarėja dr. Jolanta Karpavičienė, ištraukas skaitė Lietuvos mokslų akademijos skyriaus *Mokslininkų rūmai* vadovė Aldona Daučiūnienė. Renginyje taip pat dalyvavo Draugijos Garbės narė doc. habil. dr. Ingė Lukšaitė bei istorikė prof. dr. Jūratė Kiaupienė.

Su pakilia nuotaika šiandien minėdami Reformacijos dieną pasitinkame ir rašytojos, diplomatės Valentinos Zeitler sukurtą istorinį romaną „Mikalojus Radvila Juodasis. Antrasis valdovo Aš“. Mikalojus Radvila Juodasis buvo viena iškiliausių istorinių asmenybių ➤

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, kuris aktyviai veikė tiek užsienio, tiek vidaus politikoje. Šis didikas dabartine kalba šnekant užėmė Seimo pirmininko, premjero, vidaus ir užsienio reikalų ministro pareigas. Tai buvo to meto didžiūnas. Per Mikalojaus Radvilos Juodojo asmenybę pamatome visą to meto šalies epochą, istoriją, kurią puikiai ir atskleidė Valentina Zeitler savo naujausiame romane, – sakė dr. Jolanta Karpavičienė.

Prof. dr. Jūratė Kiaupienė pasidžiaugė naujai išleista Valentinos Zeitler knyga ir akcentavo, jog ji parašyta lengvai ir skaitomai. Tokiu būdu prieinama kuo platesnei auditorijai.

Draugijos Garbės narės doc. habil. dr. Ingė Lukšaitės teigimu, tai puiki Valentinos Zeitler knyga. Ji pažymėjo, jog pačiose savo drąsiausiose svajonėse negalėjo įsivaizduoti, kad šiandien kalbėsime apie romaną, skirtą Mikalojui Radvilai Juodajam. Ji sakė, kad šis romanas sutelkia viską į vieną vietą ir dėlto labai džiaugiuosi šia knyga, kuri yra parašyta labai deramai. Romanas parašytas nuosekliai, giliai ir ramiai. Ramybė yra reikalinga šiam romanui, todėl kad Radvila Juodasis gyveno daugelio kultūrinių vulkanų išsiveržimo laikotarpiu. Tuo metu keitėsi požiūriai į labai daugelį kultūrinių reiškinių.

Dr. I. Lukšaitės manymu, Radvila Juodasis buvo istorinės nuojautos gigantas. Jis daugelį dalykų darė drąsiai. Pirmiausiai, jog jis išvėlgė Reformacijoje galimybę modernizuoti valstybę ir jos visuomenę. Tai nebuvo paprasta, nes evangelikai reformatai buvo vadinami eretikais šioje Europos dalyje. Nebuvo dar tokios teritorijos, kurioje jie būtų jautęsi šeimininkais. Radvila Juodasis buvo didelė istorinė asmenybė, nes jam pirmiausia rūpėjo Lietuvos valstybė. O ji negalėjo išsilaikyti su savo archajiška struktūra bei su atsilikusiu švietimu. Šio didiko nuojauta, kad dideles galimybes gali teikti Bažnyčios ir tikėjimo reforma. Radvila Juodasis buvo labai drąsus tiek kaip žmogus, tiek kaip politikas. Žvelgiant į gana trumpai aktyvų šio kunigaikščio laiką valstybėje, jis puikiai suvokė spaudos galią. Savo lėšomis Brastoje (Dabartinės Baltarusijos teritorija) įsteigė spaustuovę ir spausdino Bibliją ne lotynų kalba, kaip buvo įprasta, o lenkų. Jog kuo daugiau žmonių, skaitydami savo gimtąja kalba išleistą Šventąjį Raštą, suprastų ir jo reikšmę. Vadinamoji *Radvilų Brastos Biblija* buvo taip pat ir poligrafijos šedevras, išleistas aukščiausiu meniniu lygmeniu. Ir nuo to laiko Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje nebuvo tokio meto, kad nebūtų veikusios spaustuovės.

Radvilos Juodojo kontraversiškas susirašinėjimas su popiežiaus nuncijumi Lipomanu taip pat parodo jo drąsą, jis nebijojo aiškiai, suprantamai dėstyti savo mintis ne tik valstybės valdymo, bet ir tikėjimo klausimuose. Tuomet Lietuvoje buvo rengiamasi steigti inkvizicinį teismą, o šis didikas tam pasipriešino, taip sukeldamas popiežiaus nuncijaus Lipomano priešiškumą.

Radvila gynė ir skleidė Reformacijos idėjas to meto visuomenėje ir už jos ribų. Susirašinėjo ir kvietė atvykti į Lietuvą vieną iš Reformacijos pradininkų Joną Kalviną. Radvilos Juodojo dvare Lukiškėse (Vilniuje) įvyko pirmosios evangelikų reformatų pamaldos 1557 metais. Radvilos Juodojo perėjimas į Reformaciją sukėlė bangą šio tikėjimo platesniam skleidimui didikų tarpe.

Šios knygos ramus tonas skatina suprasti, kas tais istoriniais laikais buvo ir kiek tai yra mums svarbu šiandien. Antra vertus, tokiam ramiame knygos pasakojime iš tikrųjų yra gerai atspindėtas tas laikotarpis. Tokiais puikiais leidiniais kuriame kultūrinę atmintį, kuri yra svarbi tiek dabar, tiek ir ateityje. Kultūrinė atmintis, tai yra ką kiekviena karta pasiima iš praeities ir perduoda ateities kartoms, – dalinosi savo įžvalgomis doc. habil. dr. Ingė Lukšaitė.

Knygos sutiktuvėse dalyvavę Vilniaus Martyno Mažvydo progimnazijos atstovai sulaukė Draugijos pirmininko Donato Balčiausko padėkos. *Nuoširdžiai dėkojame už Vilniaus Martyno Mažvydo progimnazijos direktorės Eglės Laumelienės sveikinimą Reformacijos dienos proga, kurį mums įteikė progimnazijos būrelis mokinių ir mokytojų šventinio renginio metu Lietuvos mokslų akademijos konferencijų salėje. Jūsų dėmesys ir jaunimo dalyvavimas panašiuose renginiuose suteikia vilties, kad mūsų Draugijos puoselėjamos istorinio paveldo vertybėms užtikrinamas tęstinumas. Linkime sėkmingo tolimesnio mūsų bendradarbiavimo, – pasidžiaugė D. Balčiauskas.*

Vakaras baigėsi klausimais rašytojai apie naująjį romaną bei akcentuojant siekį nepamiršti aktyviai aukoti lėšas būsimam paminklui Reformacijai ir lietuvių raštijos pradininkams.

*Viktorija Liauškaitė
Iš www.reformacija.lt*

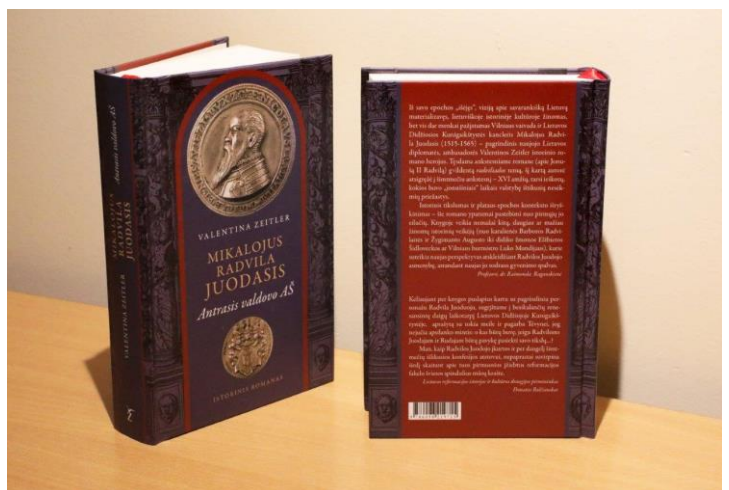

Foto iš <http://www.lma.lt>

Identifikuoti Našlaičių kapinėse Antakalnyje rasti generalinio superintendente Mykolo Jastržembskio palaikai

Gen. superintendente M. Jastržembskio laidotuvės 1938 m. birželio 18 d. Evangelikų kapinėse

Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija dar prieš kelerius metus kreipėsi į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą (LGGRTC) dėl iš sovietų okupacijos metais ant Tauro kalno sunaikintų istorinių evangelikų liuteronų kapinių galimai į Našlaičių kapines perkeltų palaikų. Būta pagrindo manyti, kad tarp jų buvo ir evangelikų reformatų Vilniaus Sinodo generalinio superintendente Mykolo Jastržembskio (1859–1938) palaikai.

Mykolas Jastržembskis (lenk. *Michał Jastrzębski*) gimė Izabelinė, netoli Valkavisko, evangelikų reformatų kunigo šeimoje. Baigęs Slucko gimnaziją, studijavo teologiją Dorpatu (dab. Tartu) universitete. 1889 m. liepos 7 d. ordinuotas kunigu, paskirtas į Vilniaus evangelikų reformatų parapiją, iki 1907 m. kartu aptarnavo ir Deltuvos evangelikų reformatų parapiją. Dėl kunigų trūkumo, o vėliau ir vizituodamas, važinėdavo ir į rytines tuometinio Vilniaus Sinodo parapijas dabartinės Baltarusijos ir Ukrainos teritorijoje. Nuo 1893 m. buvo renkamas į Sinodo kolegiją kaip narys iš dvasininkų, nuo 1894 m. ėjo skyrybų komisijos Sinode pirmininko pareigas. 1902 m. tapo vicesuperintendentu. 1907 m. buvo išrinktas Vilniaus distrikto superintendentu, o 1920 m. – generaliniu superintendentu, pastarąsias pareigas ėjo iki mirties, puoselėdamas iš LDK paveldėtas *Lietuvos Vienatos* bažnytines tradicijas ir nepasiduodamas Varšuvos siekiams įtraukti ją į Lenkijos bažnytines struktūras. Mirė Vilniuje 1938 m. birželio 16 d. ir birželio 18 d. buvo iškilmingai palaidotas Tauro kalno kapinėse, evangelikų reformatų plote.

Būtent šiaurinė istorinių evangelikų kapinių dalis, jas oficialiai uždarius ir greta ėmus statyti Profsajungų rūmus, sovietų okupacijos metais imta naikinti pirmiausia. Tikėtina, kad kelios dešimtys palaikų iš čia buvo perkelti į Našlaičių kapines ir užkasti bendruose bevardžiuose kapuose. Vis dėlto, kaip sužinome iš LGGRTC pasiekusios medžiagos, trims karstams parodyta kiek daugiau pagarbos. Viename jų – gen. superintendente M. Jastržembskio palaikai. Tačiau juos dar reikėjo surasti ir identifikuoti.

M. Jastržembskio palaikų užkasimo vieta, kaip ir kiti užslaptinti ir apleisti Našlaičių kapinių kapai, nepažymėta jokių užrašų. Išlikusioje kapinių sargo, buvusio sovietų KGB bendradarbio, knygutėje ši vieta užrašyta kaip kapas Nr. 107, taip pat pažymėta, kad kunigo M. Jastržembskio palaikai 1956 m. birželio 28 dieną kartu su dar dviem karstais buvo atvežti iš Vilniaus evangelikų kapinių, – rašoma 2024 09 25 paskelbtame LGGRTC pranešime.

Tad š.m. rugsėjo 9 d. Našlaičių kapinėse atkasus palaikus ir atlikus reikalingus tyrimus, tarp jų ir DNR, šiandien galime tvirtai paskelbti, kad gen. superintendente M. Jastržembskio palaikai surasti. Laukiama sprendimo dėl jų tolesnio likimo ir, tikėtina, perlaidojimo su visa tokio rango dvasininkui derama pagarba.

Kęstučio Puloko info ir nuotrauka

Našlaičių kapinėse rugsėjo 9 d. surasti gen. superintendente Mykolo Jastržembskio palaikai.

Mažosios Lietuvos gyventojų genocido 80-ųjų metinių paminėjimai Didžiojoje Lietuvoje

1944 m. sovietų armija užėmė Klaipėdos kraštą ir pradėjo etninę vietos gyventojų valymą. Iki 1944 m. Mažojoje Lietuvoje gyveno apie 2,6 mln. žmonių, per paskutinį II-ojo pasaulinio karo pusmetį gyventojų skaičius ten sumažėjo daugiau nei 4 kartus. Dalis gyventojų spėjo pasitraukti, tačiau per 300 tūkst. civilių gyventojų (iš jų – apie 130 tūkst. lietuvių kilmės) buvo nužudyti. 1945 m. pabaigoje Karaliaučiaus krašte buvo likę tik apie 160 tūkst. vietos gyventojų.

Pasaulio visuomenei tylinč, SSRS įvykdė Rytų Prūsijos etnocidą: iškeldino senuosius krašto gyventojus, pasisavino jų žemę ir nuosavybę, pakeitė geografinius vietovardžius, kolonizavo kraštą rusakalbiais atvežtiniais gyventojais.

2006 metais Lietuvos Respublikos Seimas spalio 16 d. paskelbė atmintina diena – Mažosios Lietuvos genocido diena.

Šiais metais LR Respublikos Seimas rugsėjo 14 dieną patvirtino Vilko vaikų atminimo dieną. ➤

Mažosios Lietuvos gyventojų genocido 80-ųjų metinių paminėjimas Kaune vyko spalio 16 dieną, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje prie Mažosios Lietuvos visuomenės veikėjų Vydūno (1868-1953) ir Martyno Jankaus (1858-1946) paminklinių biustų. Kauno visuomeninės atstovai iš įvairių organizacijų (LPKTS, LPKTB, LŠS) ir draugijų Kauno evangelikų liuteronų parapijos klebono kun. Sauliaus Juozaičio vadovaujami sukalbėjo maldą. Po to renginio dalyviai išsakė savo istorinės atminties žodžius apie Mažosios Lietuvos genocidą ir sutartinai sugiedojo giesmę *Lietuviais esame mes gimę*, laikomą Mažosios Lietuvos himnu. Renginio dalyviai turėjo progos susipažinti su sovietų okupacinės valdžios leisto Kaune laikraščio *Tarybų Lietuva* 1944 metų rinkiniu, kuriame istorijos tyrinėtojams yra įdomių pranešimų ir nuotraukų apie to meto Mažąją Lietuvą.

Antrojo pasaulinio karo nugalėtojų surengtas taikių žmonių žudynes Rytprūsijuose vilniečiai minėjo spalio 16 dieną Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro

Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso Konferencijų salėje, Žirmūnuose.

Po LGGRTC atstovo dr. Artūro Grickevičiaus ir Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininko Kęstučio Puloko sveikinamo žodžių, LGGRTC generalinio direktoriaus dr. Arūno Bubnio pranešimą *Mažosios Lietuvos okupacija ir genocidas 1944–1945 m.* perskaitė LGGRTC vyriausioji istorikė dr. Sandra Grigaravičiūtė. Ji ir vedė renginį.

Genocido minėjimo dalyviai išklaušė pranešimus: LGGRTC Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus darbuotojos Ramunės Driaučiūnaitės – *Vaikas karo akivaizdoje: Rytų Prūsijos vaikų patirtys*, MLRT garbės pirmininko Vytauto Šilo – *Atminties keliu*, dr. Martyno Maniušio, Vilniaus Žirmūnų gimnazija – *Mažosios Lietuvos genocido tema mokyklinėje istorijos edukacijoje*.

Renginio proga Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso Konferencijų salėje buvo eksponuojama LGGRTC Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus 2016 metais parengta paroda *Vilko vaikai: duonos keliu iš Rytų Prūsijos į Lietuvą 1945–1948*, apkeliavusi Erfurtą, Berlyną, Potsdamą, Miuncheną.

Muzikinius autorinius dainuojamosios poezijos kūrinius, kurie praskaidrino atmosferą, atliko Vilniaus kolegijos studentė Liepa Valeikienė.

InfoRef_LT

Paminklo Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams statybos eiga

Pasakoja LRIKD narė Danguolė Juršienė:

Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos (LRIKD) iniciatyva statomo paminklo *Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams* suma – 235 tūkst. Eurų (jam užbaigti reikia dar 82 tūkst. Eurų). Per pastaruosius metus pavyko surinkti nemažą dalį pinigų, nuveikti svarbių darbų.

LRIKD parengė paminklui įgyvendinti reikalingus sprendinius, sutartinai dirbdama su Vilniaus miesto savivaldybe, kitomis institucijomis. Sostinės savivaldybės rūpesčiu atlikti visi požeminiai darbai, taip pat įrengta apskrita, laiptuota paminklo papėdė su indiško juodo šlifuoto granito fontanu viduryje. Įmonėje *Žybartuva* jau išpjautos 7 granito, atkeliavusio iš Pietų Afrikos, kolonos (jų iš viso bus 10).

Spalio 18 dieną LRIKD pirmininkas Donatas Balčiauskas, jo pavaduotojai – Kęstutis Pulokas, doc. dr. Ina Dagtė-Mituzienė (ji yra ir Paminklo statymo komiteto-fondo kanclerė), valdybos nariai: Ingrida Ramšienė, dr. Vidūnas Ramša, Danguolė Juršienė, Aurelija Arlauskienė apsilankė įmonėje *Žybartuva*, aptarti atliktų ir spartintinų paminklo sukūrimo darbų.

Įmonės direktorius Andžejus Orlovskis papasakojo, kad granitas paminklui sukorė labai ilgą vandens ir sausumos kelią iš Pietų Afrikos. Į klausimą *Kodėl būtent iš šios šalies?* Jis atsakė, kad paminklo autorė, skulptorė prof. Dalia Matulaitė, su kuria *Žybartuva* bendradarbiauja senai, šį akmenį „pažįsta“, mėgsta. Įmonė labai saugo tą atsisųstą akmenį, iš kurio bus išpjautos visos 10 kolonų, nes, atsisųnčiant kitą jo partiją, akmuo gali skirtis.

Baigtas paminklas svers apie 50 tonų. 4 metrų aukščio 40×40 cm pločio kolonos pjaunamos po 2 metrus, kurios vėliau bus sujungiamos specialiais strypais. Po to – graviravimo darbai: kompiuteryje sumaketuotas ir ant specialios plėvelės atspausdintas tekstas užklijuojamas ant kolonos, ir galinga smėlio srovė griaužia akmenį ten, kur jai nurodyta.

Kad paminklas kuo greičiau atsirastų sostinės širdyje, Reformatų sode, kviečiame aukoti jo statybai tiek pavienius asmenis, tiek organizacijas.

Paramą paminklo tolimesniam kūrimui ir statymui maloniai prašome pervesti :

Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija
Įmonės kodas 190763313 AB SEB bankas, sąskaita
LT69 7044 0600 0090 8619 Paminklui „Reformacijai ir
lietuviškos raštijos pradininkams“

InfoRef_LT

Foto: Kęstutis Puloko

*„Valstybė yra bendrosios
laisvės saugotoja, o saugi ir
tviri kiekvieno žmogaus
laisvė bus tuomet, kai
įstatymai vers juos gyventi
vienoje valstybėje niekam
nekenkiant.“*

Andrius Volanas,

*„Apie politinę ir pilietinę laisvę“,
1572 m.*

Knygos *Andrius Volanas ir reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje sutiktuvės*

Rugsėjo 24 dieną Valdovų rūmuose visuomenei pristatyta prof. hab. dr. Kęstučio Daugirdo knyga *Andrius Volanas ir reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje* apie žymų XVI a. visuomenės veikėją, Mikalojaus Radvilo Rudojo sekretorių, polemiką Andrių Volaną. Monografija buvo parašyta ir išleista vokiečių kalba: *Andreas Volanus und die Reformation im Grossfürstentum Litauen*, Mainz, 2008 metais, o Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto iniciatyva ir pastangomis buvo išversta ir išleista 2024 m. Vilniuje (vertėja Kristina Sprindžiūnaitė). Projekto vadovas – jis ir Knygos sutiktuvių renginio vedėjas – dr. Mintautas Čiurinskas, kalbos redaktorė Rima Bertaševičiūtė, daug triūso ir sumanumo parodžiusi, verčiant teologinius terminus, net sukuriant naujadarus. Monografiją recenzavo filologė dr. Liucija Citavičiūtė ir prof. dr. Dainora Pociūtė, dalyvavusi renginyje ir negailėjusi daug gerų žodžių autoriui bei jo mokslinio darbo vadovei, disertacijos globėjai prof. hab. dr. Irene'i Dingel, kuri yra Bažnyčios istorijos profesorė Evangeliškos teologijos fakultete Mainco universitete ir Leibnizo Europos istorijos instituto direktorė. Jos vadovaujamas Kęstutis Daugirdas 2007 m. apgynė teologijos mokslų daktaro laipsnį, o 2016 m.– habilitacinį darbą būtent apie žymiausią Lietuvos reformatų teologą Andrių Volaną.

Reformatų teologas Andrius Volanas bus įamžintas Vilniuje, Reformatų sode statomame paminkle Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams, kur ant vienos iš 10 stelių bus iškalti Jo prieš daugiau kaip 450 metų parašyti žodžiai, tokie tinkami ir šiam laikmečiui: *Valstybė yra bendrosios laisvės saugotoja, o saugi ir tviri kiekvieno žmogaus laisvė bus tuomet, kai įstatymai vers juos gyventi vienoje valstybėje niekam nekenkiant.*

Pagal info iš www.reformacija.lt

Prof. hab. dr. KĘSTUTIS DAUGIRDAS

Prof. hab. dr. Kęstutis Daugirdas

Kęstutis Daugirdas gimė 1973 m. Kaune, pianistės Virginijos Balčiauskaitės (kunigo Aleksandro Balčiausko dukros) Daugirdienės ir smuikininko Arūno Daugirdo šeimoje. 1991 metais baigė J. Jablonskio gimnaziją. Krikštytas Biržuose, konfirmuotas 1992 metais Vilniuje. 1993-1999 metais studijavo evangelikišką teologiją J. W. Goethes Frankfurto prie Maino ir J. Gutenbergo Mainco universitetuose.

1999 metais Kėdainiuose ordinuotas diakonu, 2001 metais Biržuose – kunigu. 2001-2003 – Europos istorijos instituto (Institut für Europäische Geschichte, Mainz) stipendiatas. 2002-aisiais – prizo už geriausią Europos istorijos instituto stipendiatų metų pranešimų laimėtojas. 2003-2010 metais Kęstutis Daugirdas dėstė Bažnyčios istoriją J. Gutenbergo universiteto Evangeliškos teologijos fakultete. 2007 m. apgynė disertaciją *Andrius Volanas (apie 1531-1610) ir jo reikšmė reformacijai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje*, kurios pagrindu 2008 m. buvo išleista monografija, gerai įvertinta recenzentų, apdovanota istoriko J. F. Gerharo Goeterso vardo premija.

Nuo 2010-ųjų iki 2017 metų dirbo Leibnico Europos istorijos institute (*Leibniz-Institut für Europäische Geschichte Mainz*), čia 2012-2015 m. vadovavo habilitaciniam projektui *Sociniečių tinklaveika ir jos įtaka ankstyvajai Apšvietai Europoje (Sozinianische Netzwerke und ihr Einfluss auf die europäische Frühaufklärung)*. 2016 metais Tiubingeno Eberhardo Karlo universiteto Evangelikų teologijos fakultete apgynė habilitaciją ir nuo 2021 m. yra šio universiteto asocijuotasis profesorius. Nuo 2017-ųjų Daugirdas yra Jono Laskio bibliotekos (*Johannes a Lasco Bibliothek*) Emdene mokslinis direktorius.

InfoRef_LT

XVI a. Lietuvos reformatų teologas ir mąstytojas Andrius Volanas (1531-1610)

Andriaus Volano (lot. *Andreas Volanus*, lenk. Andrzej Wolan) tiksli gimimo data nėra žinoma – manoma, kad gimė apie 1531 metus Lvuveko (Lwówek) miestelyje Vakarų Lenkijoje, Poznanės vaivadijoje. Jo protėviai buvo kilę iš Silezijos: tėvas – vokiečių Jonas Volanas (Johannes Volanus), Šventosios Romos imperijoje išlavintas miestelėnas, o motina – Sofija Kvilecka, lenkaitė iš bajorų Kvilečių. A. Volanas nuo mažumės buvo auklėjamas reformacijos dvasia. Aplinka, kurioje Jis augo, pradėjo mokslus, sudarė palankiausias sąlygas anksti susipažinti su Vitenbergo reformacija.

Philipp Melanchthon

Trylikametis Andrius Frankfurto prie Oderio universitete (matrikuloje 1544 m. įrašas *Andreas Volarius, Polonus*) jau mokėsi dialektikos ir retorikos, ➤

paskui – lotyniškų laiškų rašymo meno. Universitete Volanas sužinojo apie teologinius ginčus ir polemiką tarp Reformacijos ir katalikybės šalininkų.

Apie 1547 m. tolimas giminaitis iš motinos pusės Jeronimas Kvileckis (m. 1571), paskirtas karalienės Bonos (1494-1557) turtų tvarkytoju, pasikvietė Jį dirbti Lietuvoje ir rekomendavo kunigaikščiui Mikalojui Radvilai Rudajam (1512-1584) kaip sekretorių.

Su M. Radvilos Rudojo sutikimu, 1550-1553 m. Volanas studijavo Karaliaučiaus universitete. Nuo 1553 m. nuolat gyveno LDK, dirbo kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Rudojo dvare iki jo mirties – 1584 m. balandžio 27-osios, po to, Stepono Batoro valdymo laiku tapo karališkuoju sekretoriumi, vėliau – ir Lietuvos vyriausiojo tribunolo deputatu. M. Radvila Rudasis 1569 m. jį siuntė vietoj savęs atstovauti Liublino seime. Su diplomatinėmis misijomis lankėsi Bendzine (1588), Rygoje (1589) ir Livonijoje (1599).

Už nuopelnus Radvilai ir artumą karaliui Žygimantui Augustui, A. Volanas buvo gavęs du dvarus: Bijutiškių (Radvilos dovana) ir Tereškovičių prie Krėvos (padovanotą karaliaus), kurį pervadino į Volanovo. Be to, dar turėjo Petravičių dvarelį bei namą Vilniuje.

Lenkų istoriko Mykolo Balinskio (1794–1864) žiniomis, Andrius Volanas buvo vedęs tris kartus. Pirmoji žmona – vilnietė Niemstova, antroji – Sofija Oborska, Radvilos pavaldinio, 1555-1557 m. Biržų pilies vietininko dukra, trečioji – žymaus baltarusių reformatų veikėjo, kunigaikščio Jarošo Žyžemskio sesuo Miloslava Žyžemska.

Istorikas vaizdžiai rašo, kad senatvėje Volaną supo daug vaikų.

Iš pirmųjų dviejų žmonių Volanas susilaukė dukterų, iš kurių viena, Sofija, garsėjo savo žavesiu ir puikiomis savybėmis. Su Miloslava Jis turėjo sūnus Joną, Petrą ir Tomą Volanus. Jo ir brolio Jokūbo palikuonys, laikęsi reformatų tikėjimo, buvo plačiai pasklidę po Vilniaus kraštą, Vilkomirską, Livoniją.

Andrius Volanas mirė 1610 m. sausio 6 d. savo Bijutiškių dvare, sulaukęs 80 metų, ir buvo ten palaidotas. Vos praėjus mėnesiui po A. Volano mirties, Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios veikėjas Piotras Siestžencevičius Trakų kašteliono kunigaikščio Jurgio Radvilos pavedimu išspausdino panegiriką Jo garbei. (*Laudatio funebris Andreae Wolani*. Wilnae Idib. Februar).

Andrius Volanas nestudijavo konkrečiai teologijos, bet visą gyvenimą užsiėmė teologija. Praėjus 24 metams po Jo mirties, buvo vadinamas labiausiai išprususiu tarp visų reformatų kunigų ir superintendentų, tarnavusių 1580-1634 metais. Buvo gerai susipažinęs su Pilypo Melanchtono (1497-1560) darbais, kuriais rėmėsi greta Jono Kalvino (1509-1564) reformatoriškojo mokymo.

A. Volanas – viena šviesiausių XVI a. antrosios pusės asmenybių, parašęs apie keturiasdešimt publicistikos, teologijos veikalų, kuriuose reiškė pažangias pažiūras į valstybę, smerkė bajorijos savivalę, siekė geresnių ir palankesnių sąlygų, teisių miestiečiams. Visą gyvenimą darė tai, kas naudinga LDK valstybei: rūpinosi jos vidaus reikalais, gynė Lietuvos valstybingumą. Rašė išimtinai lotynų kalba.

Buvo patekęs į Draudžiamų knygų autorių sąrašą – vienas iš dviejų lietuvių, patekusių į *Index librorum prohibitorum*.

Volano plunksnai priklauso daug reformatų tikėjimą gynusių nuo unitorių ar jėzuitų raštų. 1565 m., kartu su Mikalojumi Pacu, parašė *Teisingas tikėjimo išpažinimas (Orthodoxa fidei confessio)*, kuriame išsamiai aiškino Švč. Trejybės dogmos interpretavimo istoriją, Bažnyčios tėvų argumentaciją, Bažnyčios susirinkimų priimtus simbolius, formuluotes, J. Kalvino ir P. Melanchtono požiūrį. Tai pagrindinis Lietuvos reformatų Bažnyčios veiklos pradžios tekstas, jame aiškiai nustatytas LDK reformatų Bažnyčios požiūris į Švč. Trejybę.

Volanas buvo garsiausias savo laikotarpio polemistas reformatas. Per savo gyvenimą plunksna susirėmė beveik su visais žymiausiais Lietuvoje dirbusiais katalikais jėzuitais – Vilniaus Kolegijos pamokslininku Petru Skarga, pirmuoju kontroversinės teologijos profesoriumi Vilniuje Emanueliu Vega bei jo mokiniu Andriumi Jurgevičiumi, su juo polemizavusiais Antonijumi Possevinu, Pranciškumi Turriani'u ir kt. Taip pat teko atremti ir žymiausių unitorių Simono Budno, Fausto Sozzinio bei Jono Licinijaus Namislovijaus argumentus.

Poleminėje literatūroje nuolat rėmėsi Šventuoju Raštu, kurį gerai išmanė. Parašė veikalą *Meditacija apie dieviškojo apaštalo Pauliaus laišką efeziečiams (Meditatio in epistolam divi Pauli apostoli ad Ephesios...)*, išspausdintą J. Morkūno 1592 m. Vilniuje.

Labiausiai A. Volaną išgarsino 1572 metų veikalas *Apie politinę arba pilietinę laisvę (De libertate politica sive civili)*, kuriame dėsto ateities gyvenimo vystymosi perspektyvas ir tyrimų modelius bei kalba apie būtinas reformas. Joje jis keičia tuo laiku populiarių požiūrį į visuomenės hierarchiškumą ir luominį susisluoksniavimą. Ingė Lukšaitė rašo: *Į visuomenę A. Volanas žiūrėjo kaip į individų bendriją, o ne luomų konstrukciją. Jis pripažino realiai esant žmonių skirstymąsi į luomus, tačiau... keitė luomo sąvokos turinį, teigė, jog priklausomybė luomui atsiranda ne tik gimstant, t.y. paveldėjimo keliu. Ji yra ir individo veiklos, profesijos nustatoma, individai buriasi į luomus pagal visuomenei atliekamą darbą.* Garsiajame veikle Volanas pabrėžė žmogaus laisvę, akcentavo, kad visi individai iš prigimties yra laisvi ir lygūs. O valstybės užduotis tą laisvę ginti. Tai turi būti daroma visų pirma per įstatymus, kurie galioja visiems vienodai - vienodos bausmės visų luomų asmenims, įvykdžiusiems sunkų nusikaltimą, kas tuo metu buvo neįprasta. ➤

Labai vertinga ir svarbi po metų, 1573 metais, išspausdinta *Kalba, pasakyta Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Senatui (Oratio ad Senatam Regni Poloniae Magnique Ducatus Lituaniae)*.

Taip pat spėjama, jog jis yra anoniminio traktato *Pasikalbėjimas lenko su lietuviu*, kuris gina LDK valstybės savarankiškumą, vienas iš autorių.

Mirus jo globėjui kun. Mikalojui Radvilai Rudajam, parašė laidotuvių kalbą, išspausdintą 1588 metais J. Radvano *Radviliadoje*. Jo plunksnai priklausė laiškas Kijevo vyskupui Mikalojui Pacui (1565), Rygos miesto magistratui (1599). Dalis laiškų ir kalbų likę rankraščiuose, neišspausdinti.

Volano parašytiems veikalams išleisti lėšų skyrė didikai reformatai: Jonas Hlebavičius, Jonas Abramavičius, Mikalojus Manvydas Dorohostaiskis, Andrius Rimša, Jonas Šemeta, Jonas Šveikauskas, Mikalojus Naruševičius, kunigaikščiai Radvilos.

A. Volanas buvo pripažintas oratorius, jo išlikusios gausios kalbos įdomios kaip tekstai retoriniu požiūriu, o Lietuvos pilietinio sąmoningumo samprata – humanistinė ir moderni. Jis gyveno audringu karalių tarpuvaldžio, politinių įvykių bei administracinių permainų laikotarpiu – teismų reformų, Liublino unijos, Lietuvos Statuto priėmimo metu. Savo kūriniuose Volanas išryškėjo kaip visuomenės pertvarkos šalininkas. Lietuvą jis laikė savo valstybe, jautėsi LDK piliečiu, jam rūpėjo valstybingumo išlaikymas, pilietinės visuomenės sukūrimas. Jis nužymėjo gaires, koks turėtų būti LDK pilietis, pateikė kriterijus, kaip reformuoti visuomenės sandarą, sukūrė brandaus piliečio ir tvirtos valstybės viziją. A. Volano modernios mintys suformuluotos Europos universitetų, kuriuose studijavo, dvasioje, padiktuotos Lietuvos DK politinio, teisinio bei visuomeninio gyvenimo realijų, rūpesčio dėl Lietuvos piliečių likimo.

Kai Lietuva grimzdo į įvykių liūną, jis dirbo Tėvynei, todėl yra žinomas iki šių dienų, nors gal ne tiek, kiek derėtų.

A. Volano veikaluose išsakytos mintys, iškelti moraliniai principai galėtų būti ir šių dienų politikų etikos matas. Valdžios vyrams privalu būti doro gyvenimo pavyzdžiu kitiems, aukotis dėl tėvynės ir piliečių reikalų, gyvenime vadovautis išmintimi, teisingumu bei gėrio supratimu, kuris yra Dievo įbrėžtas į žmogaus dvasią.

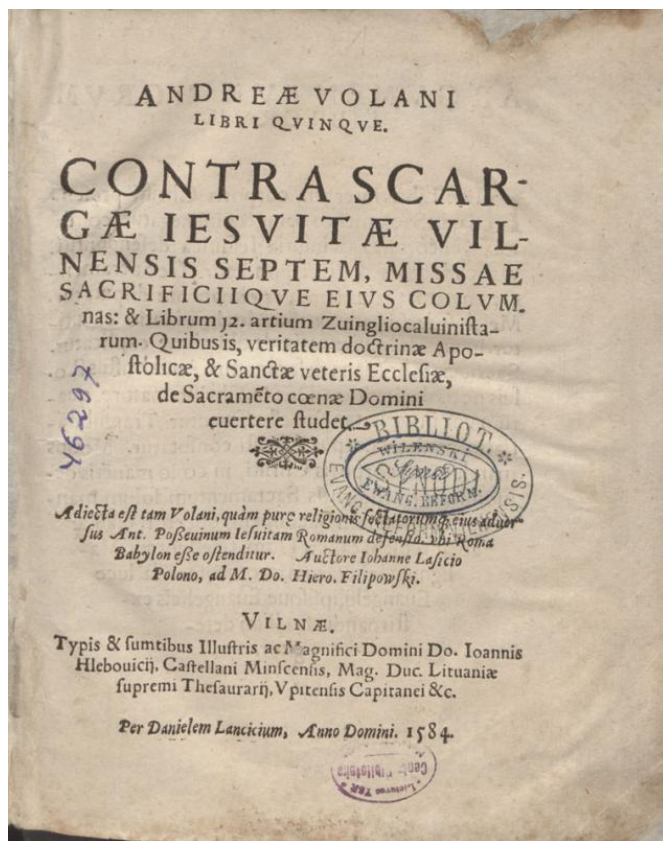
Pasiremta:

Ingė Lukšaitė *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje*

Raimonda Ragauskienė *LDK Kancleris Mikalojus Radvila Rudasis*

Papildyta: K. Daugirdas *Andrius Volanas ir reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje*

Reformatų teologo Andriaus Volano knygai – 440

A. Volano *Prieš jėzuitų Petrą Skargą... knyga*

Vatikano sudarytame ir nuolat papildomame uždraustų skaityti knygų sąrašė buvo atsidūrusi Vilniuje išleista poleminė Andriaus Volano knyga, nuo kurios išleidimo šiais – 2024 metais sukako 440 metų.

Popiežius Pijus IV 1564 m. paskelbė naują *Index librorum prohibitorum*, kuriame be jau anksčiau į Sąrašą įtraukto kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo, atsidūrė Andriaus Volano pavardė. Nurodyta, kad papildomai įtrauktas į Tridento Susirinkimo sudarytą sąrašą, uždraustas kaip eretikas.

LMA Vrublevskių bibliotekoje po karo savo naujus namus rado viena seniausių, turtingiausių ir garsiausių Vilniaus evangelikų reformatų sinodo biblioteka. Atsiradusi Reformacijos kovų įkarštyje, susidūrusi su kontreformacija, Sinodo biblioteka patyrė daug negandų. Išskirtinė Sinodo bibliotekos vertė ta, kad joje buvo kaupiama ir išsaugota Reformacijos klasika, nes beveik visi bibliotekoje išlikę veikalai buvo atsidūrę Vatikano sudarinėtuose ir vis papildomuose draudžiamų knygų sąrašuose.

Priklausymą Vilniaus evangelikų reformatų sinodo bibliotekai parodo antspaudas, įrašas lotynų kalba, arba įrašas, kad dokumentas buvo Slucko gimnazijos bibliotekoje. Rasta XVI a. išleistų 518 veikalų, įristų į 350 knygų, iš jų net 117 yra foliantai. 447 veikalai išleisti lotynų kalba, didžiąją dalį (323) sudaro teologinė literatūra.

Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriuje svarbią vietą užima prieš 440 metų Vilniuje, Danieliaus Lenčickio spaustuviėje, Jono Glebavičiaus lėšomis išleista žymiausio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos evangelikų reformatų teologo, rašytojo, polemisto, Mikalojaus Radvilo Rudojo, karalių Stepono Batoro ir Zigmanto Vazos sekretoriaus Andriaus Volano (apie 1530–1610) polemikos su jėzuitu Petru Skarga knyga – Andriaus Volano *Penkios knygos prieš Vilniaus jėzuito Skargos septynis mišių ir jų aukos stulpus ir knyga: 12 Cvinglio bei Kalvino sekėjų teiginių (Andrae Volani Libri quinque: contra Scargae Iesuitae Vilnensis septem, Missae sacrificiique eius columnas, et librum 12. artium Zvingliocalvinistarum)*.

1569 m. vyskupo V. Protasevičiaus kvietimu į Lietuvą pakviesti jėzuitai, kad padėtų kovoti su plintančia Reformacija. 1573 m. į Vilnių atvyko vienas iškiliausių jėzuitų ordino organizatorių, pamokslininkų ir mąstytojų Abiejų Tautų Respublikoje – Petras Skarga. Jis nedelsdamas pradėjo disputus su jau išplitusios Reformacijos šalininkais. P. Skargai pavyko į Romos Katalikų Bažnyčią sugrąžinti pagrindinio Reformacijos rėmėjo LDK Mikalojaus Radvilo Juodojo sūnus: Mikalojų Kristupą (1549–1616), Jurgį (1556–1600), Albertą (1558–1592), Stanislovą (1559–1599). P. Skarga bandė paveikti ir Mikalojaus Radvilo Rudojo (1512–1584) sekretorių Andrių Volaną, kuris nevengė diskutuoti su jėzuitais religinėmis temomis. Nei disputai, nei privatūs pokalbiai nedavė rezultatų, A. Volano nepavyko įtikinti Romos katalikų teologinėmis tiesomis.

Penkios knygos buvo paskutinis A. Volano veikalas prieš P. Skargą, nes šis 1584 m. vasarą iš Vilniaus išvyko.

Pasinaudota: <http://eparodos.mab.lt/s/uzdraustu-knygu-biblioteka-vilniuje-isleistai-andriaus-volano-poleminei-knygai-440/page/parodos-objektai>

Karaliaučiaus universiteto (Albertinos) įkūrimo 480 metų jubiliejus

Karaliaučiaus universiteto įkūrimo 480-ųjų metų minėjimui skirta mokslinė konferencija vyko Kauno Švč. Trejybės liuteronų bažnyčioje 2024 m. rugpjūčio 17 d., nes būtent Universiteto įkūrimo iškilminga ceremonija ir vyko tą dieną prieš 480 metų. Universitetas nenutrūkstamai veikė 400 metų, nuo 1544-ųjų iki 1945 metų, kada buvo evakuotas sovietų armijai grėsmingai priartėjus prie Karaliaučiaus.

Konferencijos iniciatoriai, organizatoriai bei moderatoriai – šios Kauno Švč. Trejybės liuteronų bažnyčios kunigas Saulius Juozaitis, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) sekretoriato vyresnysis patarėjas, istorinės atminties tyrinėtojas dr. Raimundas Kaminskas. Konferencijos dalyvius pasveikino Vilniaus universiteto Kauno fakulteto dekanas doc. dr. Giedrius Romeika.

Karaliaučiaus universitetas, XX a. 4-as deš.

Karaliaučiaus universitetas – tai pirmasis lietuvių kultūros židinys, 400 metų žadinęs lietuvių tautinę savimonę, susidomėjimą tautos istorija, kalba, papročiais, tautosaka, dainomis, t. p. padėjęs priešintis germanizacijai. Lietuvių raštijai nusipelnė ir Karaliaučiaus universiteto absolventai vokiečiai. Universiteto studentai iš Mažosios Lietuvos tapo daugiausiai kunigais ir lietuvių raštijos kūrėjais, o iš LDK bei Didžiosios Lietuvos – valstybės, visuomenės veikėjais.

Universiteto poveikį Lietuvos visuomenei per tuos šimtmečius nagrinėjo garbūs pranešėjai: istorikas, humanitarinių mokslų daktaras Arūnas Bubnys, LPKTS Vilniaus skyriaus pirmininkas prof. Jonas Jakaitis, architektė, Mažosios Lietuvos paveldo tyrinėtoja Marija Purvinienė ir architektas, istorikas, etnografas doc. dr. Martynas Purvinas. Pastarasis apžvelgė Karaliaučiaus universiteto 1544–1945 m. veiklą regioniniame kontekste.

Marija Purvinienė pasakojo apie Albrechtą Branderburgietį kaip Karaliaučiaus universiteto įkūrėją. Jis, 1525 m. įkūręs Prūsijos liuteronišką valstybę, buvo įžvalgas valdovas, į šalį kvietė žymesnius reformacijos šalininkus, mokslininkus. Priėmė ir globojo iš LDK į Karaliaučių pasitraukusį Abraomą Kulvietį, Stanislovą Rapolionį ir kitus protestantus. Jis buvo Karaliaučiaus universiteto įkūrimo iniciatorius. Rėmė pirmąją Prūsijoje Weinreicho spaustuvię, rūpinosi – skyrė septynias stipendijas lietuvių ir prūsų evangelikų liuteronų kunigų rengimui. 1547 metais Karaliaučiuje jo rūpesčiu ir lėšomis išleista M. Mažvydo parengta pirmoji lietuviška knyga *Katekizmas*, išleisti trys katekizmai prūsų kalba (pirmasis ir antrasis – pirmojo katekizmo du skirtingi variantai – 1545, 1561 m.). Dėl Reformacijos Prūsijos viešajame gyvenime imta plačiau vartoti prūsų, lietuvių, lenkų kalbas. Brandenburgietis skyrė lėšų lietuviškoms parapijoms ir pradžios mokykloms Mažojoje Lietuvoje steigti, religinei literatūrai leisti.

Karaliaučiaus universitete Liudvika Karolina Radvilaitė buvo įsteigusi lietuviams reformatams 4 stipendijas, kurios egzistavo iki XIX a. II pusės. Jomis pasinaudojo Kėdainių, Biržų, Slucko mokyklų auklėtiniai, gyvenę jos lėšomis išlaikomoje prieglaudoje – bursoje*.

Knygų mėgėjų draugijos pirmininkė Dalia Poškienė kalbėjo apie Draugijos išleistus leidinius, skirtus Karaliaučiaus universiteto auklėtiniams, lietuvių raštijos pradininkams ir spaudos puoselėtojams, surengtą tarptautinį ekslibrisų konkursą, skirtą K. Donelaičio 300 metinėms.

Apie aukštąjį mokslą Karaliaučiaus universitete išsamią informaciją ir naujausius duomenis nuo ištakų iki šių dienų pateikė doc. dr. Romualdas Povilaitis, apžvelgęs ir dabartinę Kaliningrade veikiančių mokslo įstaigų padėtį, lygino su Lietuvoje veikiančiomis.

Konferencijoje dalyvavo, naujausius žurnalo *Donelaičio žemė* numerius pristatė K. Donelaičio draugijos pirmininkas G. Skamaročius bei leidinio *Mažoji Lietuva* redaktorius, leidėjas Valentinas Juraitis.

Bažnyčioje buvo eksponuojam paroda iš dr. Raimundo Kaminsko kolekcinių rinkinių, skirta Imanueliui Kantui. I. Kantas 42 metus iš beveik 80-ties savo gyvenimo metų dėstė Karaliaučiaus universitete, tapo logikos ir matematikos profesoriumi. Septynis kartus ėjo Filosofijos fakulteto dekanı pareigas, du kartus buvo Karaliaučiaus universiteto rektorius.

InfoRef_LT

* Karaliaučiaus universitete nuo jo įkūrimo, gaudami išlaikymą – stipendijas, mokėsi daug Lietuvos vienetos reformatų dvasininkų sūnų, kurie baigę tapo pamokslininkais reformatų parapijose kaip ir jų tėvai: ištisos dinastijos Bernackių, Močiulskių, Kurnatauskų, Rečinskių, Vanovskių ir kt.

Karaliaučiaus universitete studijavo filologiją poetas, caro kankinys **Edvardas Jokūbas Daukša** (1836- apie 1890).

Stipendiatai reformatai, gavę puikų išsilavinimą Karaliaučiaus universitete, puoselėjo lietuviybę, tapo jaunos Lietuvos valstybės kūrėjais: istorikas, pedagogas, LERB kuratorius **Jonas Yčas** (1880-1931) Karaliaučiaus universitete parengė ir apgynė daktaro disertaciją;

Lietuvos Užsienio reikalų ministras dr. **Dovas Zaunius** (1892-1940), ilgiausiai ėjęs šias pareigas, 1915 m. baigė Karaliaučiaus universitetą, o 1917 m. jame apgynė baudžiamosios ir civilinės teisės daktaro disertaciją.

Pamaldos Dubingiuose

Pamaldos Dubingių evangelikų reformatų istorinės bažnyčios vietoje, kurios kriptoje 2009 m. rugsėjo 5 d. atgulė žymiausių didikų Radvilų palaikai, šių metų pirmąjį rugsėjo šeštadienį vyko jau penkiolikta kartą.

Dubingiuose kunigaikščių Radvilų palaikai archeologų buvo rasti 2004 metais. 2004-2007 metais antropologai, istorikai, menotyrininkai ir archeologai bendromis pastangomis identifikavo aštuonių Radvilų giminės atstovų palaikus: LDK kanclerio, Vilniaus vaivados bei Livonijos vietininko, Liublino unijos priešininko, faktiškai nevainikuoto Lietuvos karaliaus Mikalojaus Radvilos Juodojo, jo žmonos Elžbietos Šidlovieckos-Radvilienės, LDK kanclerio, Vilniaus vaivados ir didžiojo etmono Mikalojaus Radvilos Rudojo, jo sūnaus Mikalojaus Radvilos, Mikalojaus Radvilos žmonos Elenos Hlebovičaitės, Mikalojaus Radvilos (M. R. Rudojo vaikaičio), Jonušo VI Radvilos ir Anos Sobkovnos (Kristupo Radvilos Perkūno pirmosios žmonos).

Mikalojus Radvila Juodasis, perėjęs į reformatų tikėjimą, siekė Lietuvą atriboti nuo katalikiškos Lenkijos ir pravoslaviškos Rusijos įtakos, padėjo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, šalia katalikų, įsitvirtinti evangelikų reformatų Bažnyčiai. ➤

Tradiciškai kapinių šventės pamaldos Dubingiuose dažniausiai užbaigia reformatų Kapų švenčių vasaros ciklą. Tą šeštadienį pamaldose dalyvavo gausus būrys reformatų ir jų draugų, suvažiavusių į šventę iš Biržų, Kauno bei Vilniaus.

Pamaldas laikė kun. Holger'is Lahayne ir katech. Dainius Jaudegis. Kunigo H. Lahayne pamokslas *Kur yra Bažnyčia?* buvo susietas su ant Dubingių piliakalnio, buvusios bažnyčios vietoje, spec. kriptoje 2009 m. perlaidotais kunigaikščių Radvilų palaikais, šventoriuje buvusiose kapinėse XVII-XVIII a. atgulusiais reformatų dvasininkais, parapijiečiais. Mikalojus Radvila Juodasis buvo LDK Reformacijos judėjimo pradininkas ir globėjas. Jam, kaip labai įtakingam LDK veikėjui, 1556 m. vasario mėnesį popiežiaus nuncijus Luigi's Lippomanas parašė laišką, į kurį Radvila atsakė išreiškdamas savo Tikėjimo credo. 1556 metais italų protestanto Pier'io Paolo Vergerijaus iniciatyva, jų polemika – laiškai buvo atspausdinti Karaliaučiuje kaip veikalas *Duae Epistolae (Du laiškai)*. Atsakymas į popiežiaus nuncijaus laišką išgarsino Radvilą Juodąjį Europoje. *Duae Epistolae*, pirmasis iš LDK spausdinių, buvo įtrauktas į visuotinį uždraustų knygų sąrašą, pradėtą leisti Romoje kontrreformacijos laikais popiežiaus Pauliaus IV iniciatyva. Veikalas labai greit buvo išverstas į vokiečių (1557), anglų (1559) ir kt. kalbas. Lietuviškai – tik 2015 metais: prof. Dainora Pociūtė-Abukevičienė sudarė ir parengė monografiją *Du laiškai: popiežiaus nuncijaus Luigi Lippomano ir kunigaikščio Mikalojaus Radvilo Juodojo polemika (1556)*.

Kunigas H. Lahayne teologiškai nagrinėjo, ką Mikalojus Radvila Juodasis savo *Laiške* rašo apie Bažnyčią, cituodamas veikalą *Du laiškai*. Tekstus iš jo skaitė trys jaunieji reformatai: biržietės Emilija Mikalauskaitė ir Austėja Venclovaitė bei vilnietis Justinas Turčak.

Justinas Turčak, Emilija Mikalauskaitė, ir Austėja Venclovaitė

Pamaldose vargonavo biržietė vargonininkė Jūratė Duderienė.

Po pamaldų, kaip visada, visi šventės dalyviai pratęsė bendrystę Asvejos regioninio parko lankytojų centre, kuris įsikūręs atrestauruotoje buvusioje Dubingių karčemoje. Prie jų prisijungė ir Dubingių, kurie šiemet yra Mažoji Lietuvos kultūros sostinė, bendruomenės nariai. Bendrą renginį moderavo Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos valdybos narė Aurelija Arlauskienė. Dalyviai iš klausė Biržų reformatų parapijos klebono kun. Rimo Mikalausko paskaitą *Kunigaikščių Radvilų evangeliškas tikėjimas, nešęs vaisius Lietuvai*.

Šiais metais įkurto Dubingių pilies atstatymo fondo viena iš steigėjų Virginija Dunauskienė bei Eglė Ulienė papasakojo apie Fondo įkūrimo tikslą, rūpesčius, taip pat apie Dubingių, kaip 2024 metų Mažosios kultūros sostinės, renginius.

Renginį Asvejos regioninio parko lankytojų centre užbaigė Vilniaus reformatų bažnyčios vargonininkas – jaunasis smuikininkas Ludvikas Lahayne, savo muzikavimu sustiprinęs šventinę nuotaiką.

InfoRef_LT

Foto Kęstučio Puloko

Kapų šventė Klausučių kapinėse – Biržų reformatų bažnyčioje

Liepos 20 dieną, po pietų, turėjo vykti Kapų šventė mano gimtųjų Klausučių kapinėse. Atvykusi autobusu iš Vilniaus anksčiau, turėjau daug laiko – aplankiau savo gimtų namų vietą, mūsų kapinėse palaidotų buvusių kaimynų ir pažįstamų kapus.

Numatytu laiku susirinko šventės dalyviai, atvyko kun. Rimas Mikalauskas, vargonininkė Jūratė Dudarėnė, Seimo narys Valdemaras Valkiūnas, kuris visada dalyvauja Klausučių kapų šventėse. Ruošėmės pradėti pamaldas. Bet...staiga pamatėme, pajutome, kad iš šiaurės, nuo Latvijos pusės artėja prie mūsų tamsiai pilka uždanga. Supratome – tai liūtis. Kunigas dar spėjo paklausti, kad *gal kaimė yra kavinė?* Iš kur čia ji bus...

Tada kun. Rimas suvokė, kad reikia skubiai važiuoti į Biržus, į bažnyčią. Greitai palaimino kapus, pasakė trumpą maldą ir visi bėgte lėkėme į mašinas. Nustebau, kad visi Klausučių žmonės buvo ratuoti... ➤

*Liepos 14 d. Kilučių reformatų kapinėse
Renatos Burbulytės foto*

Kapų šventę ramiai pratęsėme mūsų gražiojoje Biržų reformatų bažnyčioje: kun. Rimas pasakė pamokslą, giedojome giesmes, ten paminėjome mūsų išėjusius brangius žmones. Kunigas dar papasakojo apie neseniai įvykusį Sinodą, jame priimtus kanonus ir memorialus, paminėjo ir apie vykstančią tradicinę Kapų šventę Dubingiuose. Daugeliui Klausučių žmonių tai buvo naujienos.

Man tokia Kapų šventė labai patiko. Ačiū kun. Rimui už puikų sprendimą.

Kurt. dr. R. Bareikienė

*Kapų šventės dalyviai: V Gelažnykas, R Valkiūnaitė,
R. Bareikienė, E. Mizaraitė ir p. Valkiūnienė*

Kapų šventė Skultiškių kapinėse

Jau tapo tradicija, kad Skultiškių kapinių šventės vyksta rugpjūčio mėnesį. Šiais metais – rugpjūčio 10 dieną. Šiai Šventei buvo kruopščiai ruošasi: ne tik iš anksto aptvarkyti kapai, bet ir vartai apipinti vainikais. Kapinių vartų papuošimas vainiku yra tikrai sena tradicija: vartuose net yra įmūrytos specialios metalinės kilpos, prie kurių rišamas vainikas.

Gaila, kad dėl neskaitlingo dalyvių skaičiaus, ne visus švenčių atributus galima atkurti, pvz., įrengti specialią pakylą/sakyklą kunigui, kuri būdavo medinė, taip pat papuošiama vainiku. Mano mama Ona Bruverienė-Pipinaitė ją vadindavo *kozelnicia* (nuo lenkiško žodžio *kazanie* – pamokslas, R.Ž. past.). ➤

Jau įprasta, kad prieš kapinių šventės pamaldas tvarkome ne tik savo artimųjų kapelius, bet ir kapavietes kitų čia palaidotųjų, kurių jau niekas nebelanko.

Šiomet į Skultiškių kapinių šventę atvyko artimieji iš Kauno, Tauragės, Šiaulių, Biržų ir iš artimesnių apylinkių, kaip N. Radviliškio, Medeikių, Akmeniškių.

Labai džiugu, kad tauragiškiai į šią Šventę atvyko su anūku, norėdami jį supažindinti su mūsų tradicijomis. Anūkas labai gražiai giedojo kartu su savo seneliais.

Kaip įprasta, po pamaldų susiburiame Agapei, kuri užtrunka..., nes prisiminimų visada yra daugybė.

Šiomet Skultiškiai buvo pamaloninti itin gražiu oru, nors lietutis aplinkui ir sukinėjosi...

*Regina Aukščionienė-Bruverytė
Foto V.P. Kuprevičiaus*

Malda, giesmė Papilio partizanų kapuose

Rugpjūčio 24 d., kaip ir kasmet, Papilio partizanų kapuose malda, giesmė buvo prisiminti už Tėvynės laisvę žuvę jauni Lietuvos vyrai. Šios pamaldos partizanų kapinėse išties buvo įkvėpiančios ir įsimintinos. Gražios akimirkos vasarą palydint, – rašė Dalia Skiauterytė Facebook'e. Jos tėčio Broniaus Skiauterės pastangomis, partizanų kapai sutvarkyti ir jose perlaidoti sovietų nužudytų Lietuvos patriotų išniekinti kūnai. Ten perlaidotas ir Dalios dėdė partizanas Povilas Skiauterė. Į atminimo pamaldas iš Panevėžio kasmet atvyksta būrelis reformatų, juos suburia vyriausia parapijietė Valerija Skiauterytė Baltušienė, brolių Broniaus ir Povilo sesuo, atšventusi 95-ąjį gimtadienį. Pamaldas laikė Papilio bažnyčios kunigė Sigita Veinzeirl.

Foto D. Skiauterytės

Kėdainių kapinėse padėka Viešpačiui

Reformatų Kapų švenčių ciklą užbaigė rugsėjo 15 dieną kėdainiečiai Kauno g. kapinėse: malda bei giesmė dėkodami Viešpačiui, prisiminė artimuosius. Pamaldėles kapinėse laikė kun. Raimondas Stankevičius, po sekmadienio pamaldų Kėdainių reformatų bažnyčioje. Parapijiečiai Jam dėkingi už bendrystę maldoje, giesmes, prisimenant mylimus išėjusiuosius.

Kur siela atras sau ramybės namus...

InfoRef_LT

385-ji giesmė (pagal Hbr 4, 9-11)

1. *Kur siela atras sau ramybės namus,
Ant jos kas išplės apgynimo sparnus?
Ak, argi pasaulis mums vietos neduos,
Kur nuodėmė mūsų daugiau nekamuos?
Ne, ne, ne, ne, čia jos nėra;
Aukštai šviesoje mūs tėvynė tikra.*

2. *Palikite žemę, skubėkite jūs
Į sielos tėvynės skaisčiuosius namus!
Aukštybėj Jeruzalė, auksu puošta,
Ar tai tik ne sielos tėvynė šventa?
Taip, taip, taip, taip, ji tik viena,
Ji sielos tėvynė, ramybės vieta!*

3. *Koks atilsis Jėzaus šviesybėj saldus:
Ten nuodėmės, skausmo, mirties nebebus!
Giedojimu, arfų garsais angelai
Atvykstančią sielą pasveikins mielai.
Jau, jau, jau, jau atilsis tu
Globoj Užtarėjo, tavęsp aš skubu!*

In memoriam Senjorui kun. Povilui Jašinskui 135

Dienos šviesą išvydo Jono ir Adolfo Mekų palikimo centro suvenyriniai atvirlaiškiai, skirti kūrėjų brolių Jono ir Adolfo Mekų dėdės – mamos Elzbietos Jašinskaitės-Mekienės brolio – kunigo Povilo Jašinsko atminimui ir įamžinimui.

Suvenyriniai atvirlaiškiai primins kunigo P. Jašinsko asmenybę, pelniusią pagarbą už nepailstamą reformatų – evangelinio tikėjimo krikščionių bendruomenės telkimą, už kultūrinę ir švietėjišką veiklą Papilyje, Nemunėlio Radviliškyje, Švobiškyje ir Biržuose Jo dvasinės tarnystės metais, ir kitus prasmingus darbus.

Centras nuoširdžiai dėkingas Šiaulių spaustuvei Bruknė bei grafikei Lolitai Brazai, sukūrusiai giliaprasmią kunigo P. Jašinsko atminimui skirtą ekslibrisą In memoriam. Povilui Jašinskui 135, puošiantį suvenyrinio atvirlaiškio viršelį.

J. ir A. Mekų palikimo centro inf.

Jonui Mekui

*Meko skrybėlė.
E. Timuko foto.*

Kada nupūtus dulkių
sluoksnį, sakau istorijai
aš:

- Labas.

Atrodo, kad pamiršus
nebuvo. Mačiau tą skrybėlę ant akmenio užmautą. Kad
vėjas nuneštų...

Kad varnos gūžtos nesusuktų.

Kalbėdavom apie tave su tėvu. Kad filmus tu suki
Amerikon išvykęs. Toks paprastas tu kaimo vaikas.
Ir likai...

Tik kartą sutikau tave ir nieko pasakyti nesumojau,
tik tai pasirašei į knygą savo...

Kad šiandien dulkes praeities nušluostyčiau.

*Nindriūnaitė Danutė
2024-09-08*

Pro memoria Irena Narvidienė 1943-07-18–2023-11-27

Prieš metus išėjo Amžinybėn Irena Ruplėnaitė Narvidienė – mylima Biržų reformatų parapijos seniūnė, draugė, mama, močiutė...

Nors Irena išėjo prieš metus, bet neretai Ji minima garsiai, o kartais – mintyse, kai reikia patarimo, informacijos, norint nuoširdžiai pasikalbėti ar padiskutuoti įvairiausiais klausimais. Savo pavyzdžiu Ji rodė tikrą tikėjimą ir didžiulę meilę Lietuvai. Visą gyvenimą svajojo apie darbą meno srityje, tačiau dėl meilės Tėvynei ši galimybė buvo atimta.

Irena Narvidienė gimė 1943 metais liepos 18 dieną reformatų Viliaus Konstantino ir Matildos Tunkūnaitės Ruplėnų šeimoje, Kilučių kaime, Biržų rajone. Krikštyta ir konfirmuota Biržuose.

Mokėsi iš pradžių Dirvonakių pradinėje mokykloje, po to – Biržų antroje vidurinėje mokykloje. Dėl nelengvos situacijos šeimoje, nusprendė mesti mokyklą ir pradėjo dirbti kolūkyje. Po kurio laiko Jai buvo pasiūlyta dirbti Varniūnų kultūros namuose. Mokslų visai neapleido, įstojo į vakarinę mokyklą ir baigė gerai ir labai gerai pažymiais.

Iš Varniūnų kultūros namų perėjo dirbti į Obelaukius, į Devynbalsių kultūros namus. Tapo jų direktore. Kaip Ji pati teigė, ten viskas būtų buvę gerai, bet kai Jos vadovaujama kultūros namų kolektyvai pradėjo laimėti rajono saviveiklininkų tarpe pirmąsias vietas bei Rokiškio Sidabrinių balsų konkursą, tuometinė rajono valdžia ėmė domėtis Ja ir pasiūlė rinktis: ar stoti į partiją, ar išeiti iš darbo. ➤

Su skaudančia širdimi paliko mylimą darbą, nes Jos įsitikinimai neleido rinktis kitaip... Iki pat gyvenimo pabaigos su nostalgija žiūrėdavo koncertus, nepaprastai didžiavosi vaikų bei anūkų meniniais pasiekimais.

Išėjusi iš darbo kultūros baruose, baigė Joniškėlio žemės ūkio mokyklą, įgijo agronomo specialybę. Dirbo bendrovėje sandėlininke, kol kolūkiai *sugriuvo*.

Irena su vyru Antanu Narvidu užaugino dukrą Gintautę, sūnų Vaidotą. Džiaugėsi trimis anūkais.

Kai Biržų evangelikų reformatų parapijoje buvo atkurtos seniūnijos, tapo viena iš pirmųjų seniūnių ir, kol sveikata leido, ėjo šias pareigas Kilučių seniūnijoje. Rūpinosi seniūnijos ribose esančiomis net trimis reformatų kapinėmis, organizuodavo kapinių šventes. Irena Narvidienė ne kartą buvo rinkta delegate Sinode atstovauti Biržų reformatų parapijai.

Ji dažnai tapdavo vietinių švenčių organizatore, rūpinosi savo kaimo bendruomenės reikalais, padėdavo aplinkiniams, buvo šiltas, nuoširdus, supratingas, atjaučiantis, bet turintis savo nuomonę žmogus. Aplinkinių buvo vadinta *vietinės istorijos enciklopedija*, mėgo keliones, brangino knygas ir laiką, praleistą su artimaisiais.

Nelauktai Jai išėjus į Amžinybę, liūdintys artimieji...

Otilija Tuomelienė ir Laura Stanislovaitienė

2024 metų stovykla *Daugiau nei pergalės*

Nuo š. m. birželio 29-osios iki liepos 6 dienos jau vienuoliktą kartą buvo organizuojama krikščioniška sporto stovykla Kėdainių rajone, Akademijoje.

Kadangi šioje stovykloje dirbu jau ne pirmi metai, tai manau, kad tokia stovykla kiekvieną dalyvį ir vadovą paliečia asmeniškai – tiek dvasiškai, tiek fiziškai. Vaikai (ir vadovai) išbandė savo jėgas kasdieninėse treniruotėse.

Taip pat susipažino arba gilino žinias apie Bibliją ir *Išėjimo knygą* pamokėlėse ir pamaldose, kurias vedė kunigas Frankas van Dalen'as ir Emily van Dalen.

Kiekvieną dieną stovyklautojų laukė įvairūs ir įdomūs iššūkiai bei įvairios veiklos – *kazokai*, šou pasirodymai, orientacinis žygis, *stovykliados* žaidynės, kelionė į Kėdainius, edukacinė veikla su Lietuvos kariais, liaudies šokiai, pasibuvimas prie laužo, kino filmas po atviru dangumi. Stovyklavimo metu veikė

įvairūs būreliai. Dalyviai kartu su vadovais darė rankdarbius, pynė apyrankes, giedojo, šoko, valgė *kareivišką košę* ir žaidė futbolą. Stovyklos pabaigai – įspūdingos kasmetinės futbolo varžybos, kuriose stovyklautojai ir jų tėvai žaidė prieš vadovus, o jaukus paskutinis pasisėdėjimas prie laužo nuteikė visus atviram bendravimui, tad išpūdžiai apie šią stovyklą bus išsaugoti giliai širdyje su giesmėmis ir slaptų angelų apibendrinimu.

Nuoširdi padėka stovyklos direktorei Eglei Grucytei, be kurios ši stovykla nebūtų tokia ypatinga. Ačiū dvasiniams vadovams Emily ir Frankui, sugebantiems atsakyti net į sudėtingiausius vaikų klausimus. Be savanorių skiriamo laiko stovyklai, ji stokotų tos bendruomeniškumo dvasios, sklandančios ir įsikūnijančios visų šypsenose. Bet svarbiausia – ačiū stovyklautojams, kurie entuziastingai dalyvavo veiklose ir sugebėjo susidoroti su daugybe iššūkių, o tėveliams – už pasitikėjimą ir paramą. Jei Dievas laimins, pasimatysime ir kitais metais, ...ir sekmadienio pamaldose bažnyčioje!

Emilija Mikalauskaitė

Evangelikų reformatų jaunimo stovykla 2024-aisiais

Ši, jau daug metų vykstanti jaunimo stovykla, kasmet pasipildo naujais stovyklautojais ir padeda jiems atrasti kelią pas Dievą, siūlydama dalyviams galimybę ne tik gauti vertingų dvasinių žinių, bet ir patirti bendrystės jausmą. ➤

Čia jauni žmonės gali giliau pažinti savo tikėjimą, dalyvauti prasmingose diskusijose ir užmegzti draugystes su bendraamžiais, kurie dalijasi ir puoselėja panašias vertybes. Stovyklos programa apima įvairias veiklas: nuo pamaldų ir pamokėlių, padedančių geriau pažinti Dievą iki kūrybinių dirbtuvių ar aktyvių žaidimų, kurie stiprina tiek kūną, tiek dvasią. Turėjome tokias veiklas, kaip: interaktyvus orientacinis žygis *Pažink Radvilų Biržus*, atvirą pokalbį su Vilniaus *Lėlės* teatro aktoriumi Dainiumi Taručiu, žaidimą *Atkariauk vėliavą*, šou vakarą, vakarojimus prie laužo ir t.t. Kiekviena diena buvo nepakartojama dėl naujų atradimų ir iššūkių.

Stovyklaudami jaunuoliai atliko darbus Dievo garbei: dažė Papilio evangelikų reformatų parapijos namų koridoriuko lubas, tvarkė Kubilių reformatų kapinėse primirštus kapus ir išvalė netoli Papilio miestelio esančio karjero maudyklą. Šie darbai ne tik padėjo grąžinti bendruomenės aplinką, bet ir leido jaunimui suprasti tarnystės svarbą bei stiprinti santykių su savo tikėjimu per konkrečius veiksmus. Bendras darbas skatino atsakomybės jausmą ir solidarumą tarp stovyklautojų, ugdė jų gebėjimą dirbti komandoje bei džiaugtis pasiektais rezultatais.

Šios penkios dienos nebūtų įvykusios be direktorės Lauros Stanislovaitienės ir savanorių vadovų. Laura ir jos komanda įdėjo daug pastangų, kad stovykla būtų ne tik gerai organizuota, bet ir kupina prasmingų veiklų bei dvasinių patirčių. Jų atsidavimas ir rūpestis sukūrė šiltą ir palaikančią atmosferą, kurioje kiekvienas jaunuolis jautėsi laukiamas ir svarbus.

Esame dėkingi Papilio evangelikų reformatų parapijai, Papilio pagrindinei mokyklai, miesteliui, nuostabiems vadovams ir Biržų rajono savivaldybei už paramą. Be jų ši stovykla nebūtų galėjusi įvykti.

Ačiū!

Stovyklautojai Gvidas Paluckis ir Ažuolas Stučys

2024 m. rugpjūčio mėn. 16 dieną panevėžietė reformatė Valerija Skiauterytė Baltušienė atšventė garbingą 95-ąją sukaktį.

Miela Valerija,

priimkite pačius nuoširdžiausius sveikinimus. Lai Aukščiausiasis suteikia Jums ažuolinės sveikatos!

Linkime Jums ilgų gyvenimo metų, neišsenkančios artimųjų meilės ir aplinkinių gerumo, toliau išsaugokite savo vidinę šviesą.

Reiškiame Jums didžiulę pagarbą ir meilę. Gražiausių ateities metų!

Panevėžio parapijos ev. reformatai

Sveikiname!

Kuratorę ir ilgametę Konsistorijos prezidentę
dr. RENATĄ BAREIKIENĘ,
lapkričio 10 d. šventusią 85-ąją gimtadienį!

Nuoširdžiai dėkojame už nuveiktus darbus, džiaugiamės matydami ją susikaupusią sekmadienio pamaldose, susidomėjusią senjorų renginiuose, giedančią išlydint parapijiečius į paskutinę kelionę. Visų mūsų vardu linkime Renatai Dievo palaimos, stiprios sveikatos, gražių kelionių į mylimus Biržus, malonių susitikimų su kraštiečiais ir dar ilgų gyvenimo metų.

*Vilniaus parapijos bendratikiai, kuratoriai,
Konsistorijos nariai*

2025 METŲ REFORMATŲ kalendorius

Sausio 1 d. NAUJIEJI METAI – Jėzaus vardo diena

Sausio 6 d. IŠMINČIAI

Kovo 4 d. GAVĖNIOS pradžia – 40-ies dienų priešvėlykinis laikotarpis

Balandžio 13 d. VERBŲ SEKMADIENIS – prasideda Didžioji savaitė

Balandžio 17 d. DIDYSIS KETVIRTADIENIS – Viešpaties Vakarienės įstatymo diena

Balandžio 18 d. DIDYSIS PENKTADIENIS – Jėzaus Kristaus nukryžiuavimas ir mirtis Golgotos kalne

Balandžio 20 d. VELYKOS – Kristaus prisikėlimo ir mirties Pergalės šventė

Gegužės 4 d. MOTINOS diena

Gegužės 29 d. KRISTAUS DANGUN ŽENGIMO diena, Šeštinės (40 dienų po Velykų)

Birželio 8 d. SEKMINĖS – Šv. Dvasios atsiuntimas (50 dienų po Velykų)

Birželio 15 d. ŠV. TREJYBĖS šventė*, skirta Šv. Dievo Trejybei pagarbinti

Birželio 24 d. JONO KRIKŠTYTOJO gimimo diena (Joninės)

Spalio 5 d. DERLIAUS PADĖKOS šventė

Spalio 31 d. REFORMACIJOS – Bažnyčios atsinaujinimo šventė

Lapkričio 23 d. AMŽINYBĖS, mirusiųjų minėjimo diena

Lapkričio 30 d. I Advento sekmadienis

Gruodžio 24 d. Kūčios – Kalėdų išvakarės

Gruodžio 25–26 d. KALĖDOS – Kristaus gimimo diena

* *LERB Sinodo eilinis suvažiavimas 2025 m. birželio 14-15 d. – Šv. Trejybės savaitgalis (Kan. XIII-2024).*

ISSN 2669-18

Vyr. redaktorius gen. superintendentas
kun. Raimondas Stankevičius
Redaktorė: Dalija Gudliauskienė
Leidiniui talkino:
Kęstutis Pulokas, Genovaitė Mikalajūnienė

Redakcija:
Pylimo 20-13, Vilnius,
Konsistorijos raštinė Vilniuje
Tel. +370 69904137, +370 655 43678
Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina savo nuožiūra

